

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Факультет бізнес-технологій та економіки

(повне найменування інституту, назва факультету)

Кафедра економіки та митної справи

(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

**на тему: «Прямі іноземні інвестиції як фактор розвитку бізнес-середовища
України»**

Виконав

студент 4 курсу, групи БТЕ-0113сп
спеціальності 292 «Міжнародні економічні
відносини», ОПП «Міжнародний бізнес»

(код і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Фролов М.Ф.

(прізвище та ініціали)

Керівник Горбань С.Ф.

(прізвище та ініціали)

Рецензент _____

(прізвище та ініціали)

м. Запоріжжя
2026 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Факультет: бізнес-технологій та економіки

Кафедра: економіки та митної справи

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Спеціальність: 292 «Міжнародні економічні відносини», ОПП «Міжнародний бізнес»

Галузь знань: 29 міжнародні відносини

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, к.держ.упр.,
доцент

_____ Андрій СОКОЛОВ

“ _____ ” _____ 2026 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ**

_____ Фролова Мірослава Федоровича _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Прямі іноземні інвестиції як фактор розвитку бізнес-середовища України»

керівник роботи Горбань Світлана Федорівна, к.т.н., доцент.,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від «05» травня 2026 року №216

2. Термін подання здобувачем роботи _____

3. Вихідні дані до роботи статистичні дані Національного банку України, аналітичні матеріали міжнародних організацій, звіти міжнародних фінансових інституцій, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, матеріали міжнародних рейтингів та індексів інвестиційної привабливості, а також спеціалізовані електронні економічні видання та Інтернет-ресурси.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1) Теоретико-методичні засади залучення прямих іноземних інвестицій як чинника розвитку бізнес-середовища; 2) Аналіз прямих іноземних інвестицій та їх впливу на бізнес-середовище України; 3) Напрями активізації залучення прямих іноземних інвестицій та вдосконалення інвестиційного клімату України.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) 11 рисунків, 11 таблиці.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	прийняв виконане завдання
1	Горбань С.Ф., доцент кафедри ЕМС	08.04.2026	25.04.2026
2	Горбань С.Ф., доцент кафедри ЕМС	06.05.2026	20.05.2026
3	Горбань С.Ф., доцент кафедри ЕМС	18.05.2026	31.05.2026
Нормоконтроль	Лісніченко М.О., доцент кафедри ЕМС	01.06.2026	06.06.2026

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів бакалаврської роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми	11-14.03.2026	
2	Підбір літератури та вивчення літературних джерел	14-24.03.2026	
3	Складання плану роботи	24.03.2026	
4	Виконання вступу	22.03. -28.03.2026	
5	Виконання розділу 1	08.04. -25.04.2026	
6	Виконання розділу 2	06.05. -20.05.2026	
7	Виконання розділу 3	18.05. - 31.05.2026	
8	Формулювання загальних висновків	22.05. -04.06.2026	
9	Оформлення роботи та проходження нормоконтролю	01.06. -06.06.2026	
10	Одержання відгуку та рецензії	01.06. -06.06.2026	
11	Подання остаточного варіанту роботи на кафедру	06.06.2026	

Здобувач

(підпис)

Фролов М.Ф.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Горбань С.Ф.

(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

КБР: 75 с., 11 рис., 11 табл., 47 джерел.

ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ, ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ, БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩЕ, НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА, ІНОЗЕМНИЙ КАПІТАЛ, МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК, ЕКОНОМІЧНЕ ВІДНОВЛЕННЯ, ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА, ПІСЛЯВОЄННА ВІДБУДОВА

FOREIGN DIRECT INVESTMENT, INVESTMENT CLIMATE, BUSINESS ENVIRONMENT, NATIONAL ECONOMY, FOREIGN CAPITAL, MACROECONOMIC DEVELOPMENT, ECONOMIC RECOVERY, INVESTMENT POLICY, POST-WAR RECONSTRUCTION

Об'єктом дослідження є процес залучення прямих іноземних інвестицій та їх вплив на розвиток бізнес-середовища України.

Предмет дослідження – теоретичні, методичні та практичні аспекти впливу прямих іноземних інвестицій на розвиток бізнес-середовища України та формування інвестиційного клімату.

Мета роботи – дослідження сучасного стану та тенденцій залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України, оцінка їх впливу на бізнес-середовище та розробка напрямів стимулювання інвестиційної активності в умовах післявоєнного відновлення.

Методи дослідження: абстрактно-логічний метод – при дослідженні теоретичних засад прямих іноземних інвестицій та інвестиційного клімату; статистичний аналіз – при оцінці динаміки ІПП, макроекономічних показників та галузевої структури інвестицій; порівняльний аналіз – при дослідженні міжнародних рейтингів та оцінок інвестиційного середовища; графічний метод – для візуалізації результатів дослідження та узагальнення аналітичної інформації.

У роботі досліджено теоретико-методологічні засади прямих іноземних інвестицій та їх роль у розвитку національної економіки. Розглянуто сутність, форми та чинники залучення прямих іноземних інвестицій, а також їх вплив на макроекономічний розвиток і бізнес-середовище України. Проаналізовано динаміку та галузеву структуру прямих іноземних інвестицій, оцінено взаємозв'язок прямих іноземних інвестицій з ВВП, зайнятістю, експортною діяльністю та розвитком підприємництва. Досліджено сучасний стан інвестиційного клімату України на основі міжнародних рейтингів, індексів та бізнес-опитувань. Запропоновано напрями стимулювання залучення прямих іноземних інвестицій, удосконалення інвестиційного клімату, розвитку інституційного середовища, цифровізації інвестиційних процесів та формування умов для післявоєнного економічного відновлення України.

The study examines the theoretical and methodological foundations of foreign direct investment and its role in the development of the national economy. The essence, forms and determinants of foreign direct investment attraction, as well as its impact on Ukraine's macroeconomic development and business environment, are considered. The dynamics and sectoral structure of foreign direct investment are analysed, and the relationship between foreign direct investment, GDP, employment, export activity and business development is assessed. The current state of Ukraine's investment climate is investigated on the basis of international rankings, indices and business surveys. Strategic directions for stimulating foreign direct investment inflows, improving the investment climate, strengthening the institutional environment, digitalising investment processes and creating conditions for Ukraine's post-war economic recovery are proposed.

ЗМІСТ

Завдання на кваліфікаційну бакалаврську роботу	2
Реферат	4
Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів	7
Вступ.....	8
1 Теоретико-методичні засади залучення прямих іноземних інвестицій як чинника розвитку бізнес-середовища	12
1.1 Сутність, види та роль прямих іноземних інвестицій у розвитку економіки	12
1.2 Теоретичні підходи до визначення інвестиційного клімату в міжнародній економіці	22
2 Аналіз прямих іноземних інвестицій та їх впливу на бізнес-середовище України.....	31
2.1 Аналіз динаміки прямих іноземних інвестицій та їх впливу на бізнес-середовище України.....	31
2.2. Оцінка інвестиційного клімату України як чинника залучення прямих іноземних інвестицій	39
3 Напрями активізації залучення прямих іноземних інвестицій та вдосконалення інвестиційного клімату України	51
3.1 Стимулювання залучення прямих іноземних інвестицій для відновлення та розвитку економіки України	51
3.2. Пріоритетні напрями покращення інвестиційного клімату України в умовах повоєнної трансформації.....	59
Висновки	68
Перелік джерел посилань	71

**ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ**

Скорочення	Словосполучення
ВВП	Валовий внутрішній продукт
дол. США	Долар Сполучених Штатів Америки
ЄБА	Європейська Бізнес Асоціація
ЄС	Європейський Союз
кв.	Квартал
млрд	Мільярд
млн	Мільйон
МСБ	Малий та середній бізнес
НБУ	Національний банк України
НДДКР	Науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи
ПІ	Прямі іноземні інвестиції
рр.	Роки
%	Відсоток
AmCham	American Chamber of Commerce in Ukraine (Американська торговельна палата в Україні)
CPI	Corruption Perceptions Index (Індекс сприйняття корупції)
FDI	Foreign Direct Investment (Прямі іноземні інвестиції)
GDP	Gross Domestic Product (Валовий внутрішній продукт)
R&D	Research and Development (Науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи)

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах глобалізації світової економіки, посилення міжнародної конкуренції за капітал та поглиблення інтеграційних процесів прямі іноземні інвестиції виступають одним із ключових чинників економічного розвитку держави, модернізації виробництва, технологічного оновлення та формування конкурентоспроможного бізнес-середовища. Вони сприяють активізації підприємницької діяльності, створенню нових робочих місць, розвитку інновацій, інтеграції національної економіки у глобальні ланцюги доданої вартості та забезпечують доступ до сучасних управлінських практик і технологій.

Для України питання залучення прямих іноземних інвестицій набуває особливої актуальності в умовах повномасштабної війни, необхідності післявоєнного відновлення економіки, модернізації інфраструктури та інтеграції до європейського економічного простору. В умовах значних економічних втрат, руйнування виробничих потужностей та інфраструктури саме іноземні інвестиції можуть стати одним із головних джерел фінансування економічного відновлення, розвитку стратегічних галузей та підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Водночас нестабільність інвестиційного клімату, високі воєнні ризики, проблеми інституційного характеру та недостатній рівень захисту інвесторів стримують активність міжнародного капіталу та обмежують масштаби інвестиційної діяльності.

Проблематика залучення прямих іноземних інвестицій, формування інвестиційного клімату та розвитку бізнес-середовища посідає важливе місце у дослідженнях вітчизняних і зарубіжних науковців. Значний внесок у дослідження теоретичних і практичних аспектів інвестиційної діяльності, міжнародного руху капіталу, інвестиційної привабливості держав та розвитку бізнес-середовища здійснили такі науковці, як Дж. Даннінг, М. Портер, П. Кругман, Д. Лук'яненко, А. Філіпенко, Н. Резнікова, О. Булатова,

О. Мозговий, В. Геєць та інші. У їхніх працях розглядаються питання формування інвестиційної політики, стимулювання міжнародного інвестування, оцінки інвестиційного клімату та впливу ПП на економічне зростання й розвиток підприємництва.

Водночас сучасні умови функціонування української економіки, пов'язані з воєнними ризиками, структурними дисбалансами, необхідністю післявоєнної відбудови та інтеграції до європейського економічного простору, потребують формування нових підходів до стимулювання інвестиційної діяльності та покращення інвестиційного клімату. Саме цим зумовлені вибір теми та актуальність кваліфікаційної роботи.

Мета роботи – дослідження сучасного стану та тенденцій залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України, оцінка їх впливу на бізнес-середовище та розробка напрямів стимулювання інвестиційної активності в умовах післявоєнного відновлення.

Для досягнення поставленої мети було сформульовано та вирішено такі завдання:

- розглянути сутність, економічний зміст та роль прямих іноземних інвестицій у розвитку національної економіки;
- визначити чинники формування інвестиційного клімату та передумови залучення прямих іноземних інвестицій;
- здійснити аналіз основних тенденцій прямих іноземних інвестицій та їх впливу на бізнес-середовище України;
- оцінити сучасний стан інвестиційного клімату України як чинника залучення прямих іноземних інвестицій;
- обґрунтувати напрями стимулювання залучення прямих іноземних інвестицій в умовах післявоєнного відновлення економіки;
- визначити напрями покращення інвестиційного клімату України для активізації інвестиційної діяльності та розвитку бізнес-середовища.

Об'єктом дослідження є процес залучення прямих іноземних інвестицій та їх вплив на розвиток бізнес-середовища України.

Предмет дослідження – теоретичні, методичні та практичні аспекти впливу прямих іноземних інвестицій на розвиток бізнес-середовища України та формування інвестиційного клімату

Методи дослідження. Для розв’язання поставлених завдань у роботі використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів, а саме: абстрактно-логічний метод – при дослідженні теоретичних засад прямих іноземних інвестицій та інвестиційного клімату; статистичний аналіз – при оцінці динаміки ПІІ, макроекономічних показників та галузевої структури інвестицій; порівняльний аналіз – при дослідженні міжнародних рейтингів та оцінок інвестиційного середовища; графічний метод – для візуалізації результатів дослідження та узагальнення аналітичної інформації.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження, сформульовані висновки та розроблені рекомендації мають прикладний характер. Запропоновані напрями стимулювання залучення прямих іноземних інвестицій, покращення інвестиційного клімату, розвитку інституційного середовища та цифровізації інвестиційних процесів можуть бути використані органами державної влади при формуванні програм економічного відновлення, інвестиційної політики та підтримки підприємницької діяльності.

Практичну цінність також мають рекомендації щодо розвитку механізмів захисту інвесторів, удосконалення регуляторного середовища, розвитку інвестиційної інфраструктури та активізації міжнародного інвестиційного співробітництва. Окремі положення роботи можуть бути використані суб’єктами господарювання при формуванні стратегій інвестиційного розвитку, виходу на міжнародні ринки та адаптації до сучасних умов ведення бізнесу.

Інформаційно-довідковою базою є статистичні дані Національного банку України, Державної служби статистики України, аналітичні матеріали міжнародних організацій, звіти міжнародних фінансових інституцій, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, матеріали міжнародних рейтингів та індексів інвестиційної привабливості, а також спеціалізовані електронні економічні видання та Інтернет-ресурси.

Апробація результатів дослідження. Ключові теоретико-методологічні та науково-практичні положення й висновки кваліфікаційної роботи оприлюднені автором і отримали позитивну оцінку на Щорічній науково-практичній конференції викладачів, науковців, молодих учених, аспірантів та студентів «Тиждень науки-2026» (13-17 квітня 2026 р., м. Запоріжжя).

Основні положення і результати дипломної роботи знайшли відображення у 1 публікації апробаційного характеру (тези доповідей).

Робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків; містить 75 сторінок тексту, 11 рисунків, 11 таблиць. Перелік джерел посилань включає 47 найменувань.

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ЯК ЧИННИКА РОЗВИТКУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА

1.1 Сутність, види та роль прямих іноземних інвестицій у розвитку економіки

У сучасних умовах глобалізації та посилення міжнародної економічної інтеграції прямі іноземні інвестиції відіграють ключову роль у забезпеченні сталого економічного розвитку країн. Вони виступають не лише джерелом фінансових ресурсів, але й важливим каналом трансферу технологій, управлінського досвіду, інновацій та сучасних бізнес-практик. Особливо вагомого значення прямі іноземні інвестиції набувають для країн із трансформаційною економікою, до яких належить Україна, оскільки сприяють модернізації національного виробництва, підвищенню конкурентоспроможності та інтеграції у світове господарство.

У контексті розвитку міжнародного бізнесу прямі іноземні інвестиції розглядаються як одна з найбільш ефективних форм міжнародного руху капіталу, що забезпечує довгострокову присутність інвестора в економіці країни-реципієнта та передбачає встановлення контролю або суттєвого впливу на діяльність підприємства. На відміну від портфельних інвестицій, які мають переважно фінансовий характер, прямі іноземні інвестиції орієнтовані на реальний сектор економіки та пов'язані зі створенням або придбанням підприємств, розширенням виробництва, розвитком інфраструктури та формуванням нових робочих місць.

Українське законодавство містить чітке визначення сутності іноземних інвестицій. Так, відповідно до статті 1 Закону України «Про режим іноземного інвестування», іноземні інвестиції трактуються як усі види цінностей, що безпосередньо вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності згідно з чинним законодавством України [1].

Подальший розвиток нормативно-правової бази деталізує це поняття, визначаючи іноземні інвестиції як сукупність майнових та інтелектуальних цінностей, що залучаються іноземними суб'єктами господарювання в економіку України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. Такий підхід поєднує економічну та суспільну складові інвестиційної діяльності, що узгоджується із сучасною концепцією сталого розвитку [2].

Підходи до визначення прямих іноземних інвестицій українських науковців наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Підходи до визначення прямих іноземних інвестицій

Автор	Визначення ПІІ
Лук'яненко Д.Г. та ін. [3]	Вкладення капіталу з метою сприяння отриманню підприємницького прибутку (доходу), та вкладення, які зумовлені довгостроковим економічним інтересом і забезпечують контроль інвестора над об'єктом інвестування
Рогач О.І. [4]	Реальні капіталовкладення в підприємства, землю, обладнання, технології або послуги, що формують матеріальну основу для розширення бізнесу за межі національної економіки
Пухтасевич Г.О. [5]	Внесення іноземного капіталу в підприємства іншої країни, що забезпечує інвестору контроль над ними або участь в управлінні
Обушна Н.І., Мацибора Т.В. [6]	Інструмент здійснення підприємницької діяльності, спрямований на отримання прибутку та забезпечення адаптивності в умовах обмеженості ресурсів
Солонінко К.С. [7]	Інвестиції, що передбачають взаємодію резидентів і нерезидентів, пов'язані з вивезенням капіталу з країни базування інвестора
Тесля С.М. [8]	Матеріальні та нематеріальні вкладення держави, компанії чи підприємця в іноземні підприємства з метою отримання прибутку за умов наявності довгострокового інтересу та участі в управлінні
Єрмілова К.В. [9]	Капіталовкладення у високоефективні іноземні проекти, спрямовані на створення, розширення або модернізацію виробництва, розвиток інтелектуального продукту чи людського капіталу, результатом яких є матеріальний і нематеріальний дохід
Кугаткіна О.Ю. [10]	Передача іноземною компанією матеріальних і нематеріальних активів в іншу країну з метою їх використання у підприємницькій діяльності для підвищення ефективності економічних і конкурентних показників

Іноземні інвестиції мають багатогранний характер, оскільки охоплюють фінансову, виробничу, інноваційну та соціальну компоненти. Їх регулювання здійснюється як на рівні національного законодавства країни-реципієнта, так і в

межах міжнародних угод, які визначають гарантії захисту прав інвесторів. Міжнародна природа інвестицій проявляється у переміщенні капіталу через державні кордони, що, своєю чергою, сприяє розвитку міжнародного економічного співробітництва та інтеграції національних економік у глобальний простір.

Класифікація міжнародних інвестицій здійснюється за різними ознаками, що відображають їх економічну сутність та функціональне призначення. Найбільш поширеним є поділ за формою участі в капіталі, відповідно до якого розрізняють прямі та портфельні інвестиції.

Прямі іноземні інвестиції передбачають довгострокове вкладення капіталу з метою отримання контролю або значного впливу на діяльність підприємства у країні-реципієнті. Вони супроводжуються передачею технологій, управлінського досвіду та створенням нових робочих місць, що зумовлює їх важливу роль у розвитку реального сектору економіки.

Портфельні інвестиції, навпаки, мають переважно фінансову спрямованість і полягають у придбанні цінних паперів або інших фінансових активів без встановлення контролю над підприємством. Їх основною метою є отримання доходу у вигляді дивідендів, відсотків або приросту вартості капіталу.

За об'єктами вкладення міжнародні інвестиції поділяються на реальні та фінансові. Реальні інвестиції пов'язані зі створенням або модернізацією матеріальних активів, зокрема підприємств, виробничих потужностей та інфраструктури. Фінансові інвестиції передбачають вкладення коштів у різноманітні фінансові інструменти, такі як акції, облігації чи депозити. Окремо в цьому контексті виділяють інноваційні інвестиції, спрямовані на розвиток нових технологій, наукових розробок та вдосконалення організаційних процесів.

Залежно від джерел формування капіталу міжнародні інвестиції поділяються на державні, приватні та змішані. Державні інвестиції здійснюються органами влади, міжнародними організаціями або державними фінансовими установами та мають переважно стратегічний або соціально-економічний характер. Вони спрямовуються на розвиток інфраструктури, підтримку

інноваційних секторів та реалізацію програм міжнародної технічної допомоги. Приватні інвестиції формуються за рахунок коштів підприємств або фізичних осіб і орієнтовані на отримання прибутку. Змішані інвестиції поєднують державний і приватний капітал, що є характерним для сучасних моделей державно-приватного партнерства.

Важливим класифікаційним критерієм є також тривалість інвестування. За цією ознакою інвестиції поділяються на короткострокові, середньострокові та довгострокові. Короткострокові інвестиції, як правило, мають спекулятивний характер і спрямовані на швидке отримання прибутку. Натомість довгострокові інвестиції забезпечують стратегічний розвиток підприємств і галузей, сприяють формуванню стійких виробничих зв'язків та посиленню інноваційного потенціалу економіки [11, с. 181-187; 12, с. 14-19].

Серед усіх форм міжнародного руху капіталу особливе місце займають прямі іноземні інвестиції, які передбачають встановлення тривалих економічних зв'язків між інвестором і підприємством у країні-реципієнті. Згідно з підходом Міжнародного валютного фонду, прямими вважаються інвестиції, що забезпечують володіння не менше ніж 10 % статутного капіталу підприємства або дають можливість здійснювати суттєвий вплив на його управління.

Ця форма інвестування характеризується не лише переміщенням фінансових ресурсів, а й передачею технологій, управлінських знань та організаційних інновацій. Прямі іноземні інвестиції реалізуються через створення дочірніх компаній, спільних підприємств, придбання діючих бізнес-структур, розширення виробництва або фінансування проєктів типу «greenfield».

Завдяки своїй довгостроковій природі прямі іноземні інвестиції забезпечують стійкий економічний ефект, який проявляється у розвитку виробничого потенціалу, зростанні зайнятості та активізації експортної діяльності.

На відміну від них, портфельні інвестиції мають коротко- або середньострокову спрямованість і не передбачають участі інвестора в управлінні підприємством. Вони пов'язані з вкладенням коштів у фінансові інструменти, що

обертаються на міжнародних ринках, зокрема акції, облігації та інші цінні папери. Основною метою таких інвестицій є отримання фінансового доходу у формі дивідендів, процентів або курсової різниці. Порівняльна характеристика зазначених форм інвестування наведена в таблиці 1.2 [11, с. 181–187].

Таблиця 1.2 – Відмінності між прямими та портфельними іноземними інвестиціями

Критерій	Прямі іноземні інвестиції (ПІІ)	Портфельні інвестиції
Мета інвестування	Отримання контролю або суттєвого впливу на підприємство та довгостроковий прибуток	Отримання доходу у вигляді дивідендів, відсотків або приросту капіталу
Ступінь контролю	Забезпечують контроль або участь в управлінні підприємством	Не передбачають контроль над діяльністю підприємства
Частка у капіталі	Зазвичай від 10 % і більше статутного капіталу	Як правило, менше 10 %
Термін інвестування	Довгостроковий характер	Коротко- або середньостроковий характер
Об'єкт інвестування	Реальний сектор: підприємства, виробничі потужності, інфраструктура	Фінансові активи: акції, облігації, інші цінні папери
Форма вкладень	Матеріальні та нематеріальні активи (капітал, технології, ноу-хау)	Грошові вкладення у фінансові інструменти
Рівень ризику	Вищий через довгостроковість і прив'язку до конкретного бізнесу	Відносно нижчий, можливість швидкої диверсифікації
Ліквідність	Низька (складно швидко вивести капітал)	Висока (можливість швидкого продажу активів)
Вплив на економіку	Сприяють розвитку виробництва, зайнятості, інновацій	Переважно впливають на фінансовий ринок
Передача технологій та знань	Так, супроводжуються трансфером технологій і управлінського досвіду	Відсутня або мінімальна

Одним із ключових напрямів впливу міжнародних інвестицій на економіку є зростання рівня її капіталізації. Надходження іноземного капіталу розширює фінансові можливості суб'єктів господарювання, забезпечує додаткові ресурси для реального сектору та сприяє підвищенню вартості активів. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) виступають важливим джерелом довгострокового фінансування, що створює умови для оновлення основних фондів, розширення виробничої бази

та впровадження інноваційних технологій. У результаті цього підприємства посилюють свої конкурентні позиції як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках.

Важливим ефектом інвестиційної діяльності є формування так званого фінансового мультиплікатора. Кожна одиниця інвестованого капіталу генерує додаткову економічну активність через розвиток пов'язаних галузей, зокрема банківського сектору, транспорту, логістики, будівництва та сфери послуг. Це сприяє формуванню розгалуженої системи економічних взаємозв'язків і підвищує загальну стійкість національної економіки [13, с. 145-154].

Суттєвим напрямом впливу міжнародних інвестицій є також стимулювання зайнятості та покращення її якості. Залучення ПІІ, особливо у виробничі та сервісні галузі, сприяє створенню нових підприємств, розширенню діяльності існуючих компаній і активізації регіональних ринків праці. Як правило, іноземні компанії впроваджують більш високі стандарти оплати праці, безпеки та корпоративної культури, що позитивно позначається на соціально-економічному розвитку та рівні добробуту населення.

Окрім безпосереднього створення робочих місць, ПІІ генерують і непрямі ефекти зайнятості. Це відбувається через формування ланцюгів постачання, залучення підрядників, розвиток логістичних і сервісних структур. Така взаємодія сприяє інтеграції національного бізнесу у глобальні виробничі мережі та формуванню більш диверсифікованої моделі зайнятості.

Важливою складовою впливу іноземних інвестицій є розвиток людського капіталу. Міжнародні компанії активно впроваджують системи професійної підготовки, сучасні підходи до управління персоналом та організації праці. Це сприяє підвищенню кваліфікації працівників, формуванню мобільної та інноваційно орієнтованої робочої сили, що в підсумку підвищує загальну продуктивність економіки [14, с. 167-170].

Інвестиційна діяльність тісно пов'язана зі зростанням продуктивності праці. Інвестування у модернізацію виробництва, автоматизацію технологічних процесів, розвиток логістики та інформаційних систем дає змогу підприємствам

оптимізувати витрати, підвищити якість продукції та скоротити тривалість виробничого циклу.

Іноземні інвестори, орієнтовані на міжнародні ринки, впроваджують передові стандарти управління якістю, логістикою, маркетингом і корпоративним контролем. Це стимулює національні підприємства вдосконалювати власні бізнес-процеси, підвищувати ефективність діяльності та адаптивність до змін зовнішнього середовища.

Міжнародні інвестиції є важливим каналом поширення інновацій і технологій у приймаючій економіці. В умовах глобалізації саме ПІІ виступають ключовим фактором трансформації бізнес-середовища, стимулюючи структурні зміни, цифровізацію та підвищення конкурентоспроможності економіки. Дослідження Д. Затонацького [15, с. 109-120] підтверджують, що розвиток цифрової економіки істотно змінює напрями міжнародних інвестиційних потоків: транснаціональні корпорації дедалі більше орієнтуються на інвестування у цифрові технології, інновації, екологічні проекти та енергетичну безпеку. У таких умовах зростає роль нематеріальних активів: знань, інформації, технологій і людського капіталу. Це сприяє формуванню нової моделі глобального бізнес-середовища, що відкриває можливості для розвитку нових секторів економіки, інтеграції у глобальні ланцюги створення вартості та розширення експортного потенціалу.

Для країн, що розвиваються, активне залучення ПІІ у цифрові сфери сприяє модернізації інфраструктури, посиленню інституційної спроможності та формуванню економіки знань. Для України це має особливе значення, оскільки цифровізація відкриває додаткові можливості для інтеграції у світову економіку, розвитку підприємництва та диверсифікації економічної структури.

Отже, в умовах глобалізації ПІІ виступають не лише джерелом фінансових ресурсів, а й важливим інструментом формування інноваційного бізнес-середовища, орієнтованого на цифрові технології, гнучкість та принципи сталого розвитку [15, с. 109-120].

Важливою є також інклюзивна складова впливу прямих іноземних

інвестицій. Вона проявляється у сприянні соціальній рівності, зменшенні гендерних диспропорцій та створенні нових робочих місць, що забезпечує більш стійке економічне зростання. У країнах, що розвиваються, ПІІ забезпечують більшу кількість робочих місць на одиницю вкладеного капіталу порівняно з розвиненими економіками. Це сприяє розвитку людського капіталу та інтеграції у глобальні виробничі ланцюги. Водночас рівень інклюзивності залежить від галузевої структури інвестицій: у секторах із високою часткою зайнятості жінок зменшується гендерний розрив у зайнятості, тоді як у капіталомістких галузях він є менш вираженим. Додатково ПІІ у сфері відновлюваної енергетики сприяють екологічній стійкості економіки [16, с. 13-23].

Таким чином, серед усіх форм міжнародного руху капіталу саме прямі іноземні інвестиції мають найбільш суттєвий вплив на розвиток бізнес-середовища. Їх специфіка полягає у довгостроковості та поєднанні фінансових ресурсів із передачею технологій, знань і управлінських практик. На відміну від портфельних або кредитних інвестицій, які мають короткострокову спрямованість, ПІІ забезпечують глибокі структурні зміни в економіці, сприяють створенню робочих місць, підвищенню продуктивності праці та формуванню стійких зв'язків між підприємствами. Крім того, діяльність транснаціональних корпорацій стимулює розвиток конкуренції, інноваційності та підвищення стандартів корпоративного управління. У зв'язку з цим подальше дослідження доцільно зосередити на аналізі ролі ПІІ як ключового чинника розвитку бізнес-середовища України.

Ключові напрями впливу ПІІ на економічний розвиток представлені на рисунку 1.1 [17, с. 165–174].

Поява іноземних компаній на внутрішньому ринку посилює конкурентний тиск, що змушує національні підприємства підвищувати якість продукції, впроваджувати інновації, модернізувати виробництво та оптимізувати витрати. Запозичення сучасних управлінських підходів і технологій сприяє зростанню конкурентоспроможності економіки загалом.

Стимулювання економічного зростання

- ПІІ сприяють економічному зростанню через збільшення обсягів виробництва, інвестиції в нові технології, підвищення продуктивності праці та створення нових робочих місць. Залучення іноземного капіталу дозволяє країні підвищувати рівень економічної активності, що безпосередньо відображається на зростанні ВВП. Вимірювання цього впливу через ВВП дозволяє оцінити, наскільки ефективно ПІІ сприяють збільшенню загального обсягу товарів та послуг, вироблених у країні.

Підвищення конкурентоспроможності

- Іноземні інвестиції сприяють модернізації виробничих потужностей і впровадженню інновацій, що підвищує конкурентоспроможність національної економіки. ПІІ можуть допомогти країні отримати доступ до передових технологій та ноу-хау, що підвищує якість виробленої продукції та послуг. Це, своєю чергою, сприяє збільшенню експортного потенціалу країни, що позитивно впливає на ВВП.

Розвиток інфраструктури

- Інвестиції в інфраструктурні проекти, такі як дороги, транспортні мережі, комунікаційні системи та енергетичні об'єкти, зазвичай здійснюються за рахунок ПІІ. Це не лише поліпшує інфраструктуру, але й стимулює зростання ВВП через підвищення ефективності економічної діяльності, поліпшення логістики та зниження витрат.

Поліпшення балансу зовнішньої торгівлі

- Залучення ПІІ може сприяти поліпшенню торговельного балансу країни. Зростання обсягів виробництва, орієнтованого на експорт завдяки ПІІ приводить до збільшення експортних надходжень, що позитивно впливає на ВВП. Крім того, ПІІ можуть знижувати потребу в імпорті, що також сприяє поліпшенню економічного стану країни. 5. Розвиток людського капіталу. ПІІ зазвичай супроводжуються передачею знань і навичок місцевому населенню. Іноземні компанії можуть надавати навчання та підвищувати кваліфікацію працівників, що приводить до зростання продуктивності праці та підвищення доходів населення. Це також відбивається на ВВП, оскільки зростання доходів населення стимулює споживчий попит і, відповідно, економічний розвиток.

Розвиток людського капіталу

- ПІІ зазвичай супроводжуються передачею знань і навичок місцевому населенню. Іноземні компанії можуть надавати навчання та підвищувати кваліфікацію працівників, що приводить до зростання продуктивності праці та підвищення доходів населення. Це також відбивається на ВВП, оскільки зростання доходів населення стимулює споживчий попит і, відповідно, економічний розвиток.

Рисунок 1.1 – Ключові аспекти стимулювання ПІІ економічного розвитку країн [17, с. 165–174]

Взаємодія між іноземними та вітчизняними підприємствами не обмежується конкуренцією. У багатьох випадках вона набуває форми

партнерства: створюються коопераційні зв'язки, реалізуються спільні інвестиційні проекти, розвивається система субпідряду. Залучення місцевих постачальників відкриває нові можливості для розвитку малого та середнього бізнесу, забезпечуючи доступ до нових ринків, технологій та фінансових ресурсів.

Одним із найважливіших механізмів впливу ПІ є так звані *spillover effects* – ефекти поширення технологій, інновацій та управлінських практик, що виникають у процесі взаємодії між іноземними та національними підприємствами.

Ці ефекти можуть проявлятися у різних формах:

- технологічні – через запозичення сучасних технологій, обладнання та виробничих рішень;
- управлінські – через впровадження новітніх методів управління, маркетингу та логістики;
- кадрові – через переміщення працівників, які набули досвіду в міжнародних компаніях;
- організаційні – через удосконалення бізнес-процесів, корпоративної культури та підвищення прозорості діяльності.

Завдяки цим ефектам формується комплексна система взаємодії, що стимулює підвищення продуктивності та інноваційної активності як підприємств із іноземним капіталом, так і національного бізнесу загалом, особливо у секторі малого і середнього підприємництва.

Іноземні інвестиції також мають виражений кластерний ефект, сприяючи розвитку суміжних галузей і формуванню сучасної бізнес-інфраструктури. Поява великих іноземних підприємств створює попит на продукцію та послуги місцевих компаній, що стимулює розвиток ланцюгів постачання та відкриває нові можливості для МСБ.

Крім того, міжнародні інвестори часто виступають драйверами розвитку стартап-екосистеми, сприяючи появі інноваційних підприємств, дослідницьких центрів та технологічних хабів. У галузях із високою динамікою розвитку

технологій це стимулює формування інноваційної інфраструктури, включаючи бізнес-інкубатори та акселератори.

Розвиток коопераційних зв'язків і постачальницьких мереж створює передумови для довгострокового зростання малого і середнього бізнесу, забезпечуючи стабільний попит, доступ до нових ринків і можливості масштабування діяльності. Це підвищує загальну економічну стійкість країни.

Таким чином, міжнародні інвестиції, і передусім прямі іноземні інвестиції, виступають ключовим фактором розвитку сучасного бізнес-середовища. Вони забезпечують не лише приплив капіталу, але й сприяють поширенню інновацій, підвищенню конкурентоспроможності та формуванню ефективної економічної структури. Їх вплив значною мірою залежить від якості інституційного середовища, що обумовлює необхідність подальшого дослідження інвестиційного клімату як основи залучення іноземного капіталу та забезпечення сталого економічного розвитку.

1.2 Теоретичні підходи до визначення інвестиційного клімату в міжнародній економіці

В умовах сучасної глобалізації інвестиційний клімат відіграє визначальну роль серед факторів, що впливають на здатність країни залучати міжнародний капітал і забезпечувати сталий розвиток бізнес-середовища. Його якість формується під впливом комплексу економічних, політичних, правових та інституційних чинників, які визначають для потенційного інвестора рівень ризиків, передбачуваність державної політики та можливості отримання доходу. Саме тому у світовій економічній науці сформувалося різноманіття підходів до трактування цього поняття, що акцентують увагу на різних аспектах – від макроекономічної стабільності та відкритості ринків до ефективності державного управління, розвитку інфраструктури та інноваційного потенціалу.

Дослідження теоретичних засад інвестиційного клімату є важливим для глибшого розуміння механізмів залучення прямих іноземних інвестицій та оцінки здатності внутрішнього середовища країни до інтеграції у світову економіку. Це дозволяє визначити ключові фактори, що формують конкурентні позиції держави на глобальному інвестиційному ринку, а також окреслити напрями необхідних інституційних трансформацій для активізації інвестиційних процесів.

У науковій літературі відсутнє єдине трактування понять «інвестиційний клімат» та «інвестиційна привабливість», що зумовлено різноманітністю підходів до їх дослідження. У деяких випадках ці категорії ототожнюються, проте у більшості наукових праць вони розглядаються як взаємопов'язані, але не ідентичні поняття. Обидві категорії відображають сукупність умов, факторів, можливостей і ризиків, які впливають на інвестиційні рішення та визначають загальний інвестиційний потенціал країни.

Інвестиційний клімат характеризує багатовимірну систему умов, що формують середовище для здійснення інвестиційної діяльності. До його основних складових належать макроекономічна стабільність, ефективність законодавчого регулювання, соціально-політична ситуація, рівень розвитку інституцій та інші чинники, які визначають поведінку інвесторів. Попри тісний зв'язок із інвестиційною привабливістю, ці поняття мають суттєві відмінності, що потребують чіткого розмежування в межах дослідження.

Згідно з підходом О. І. Маслак і В. А. Таловера, інвестиційна привабливість охоплює систему критеріїв, які визначають доцільність інвестування у конкретний об'єкт. Її оцінка базується на аналізі технічних, економічних та організаційних характеристик, а також на відповідності об'єкта інвестицій цілям інвестора. У сучасних дослідженнях підкреслюється необхідність комплексного підходу до її оцінювання як результату взаємодії широкого спектра факторів, що формують інвестиційне середовище [18, с. 51-59].

Відповідно до концепції І. А. Бланка, інвестиційна привабливість розглядається як інтегральна характеристика, яка відображає співвідношення

переваг і недоліків інвестування в окремі об'єкти: проекти, галузі, регіони або країни. Вона враховує індивідуальні вимоги інвесторів і дозволяє здійснювати комплексний аналіз факторів, що впливають на прийняття інвестиційних рішень [19, с. 34].

Доцільно розмежовувати інвестиційну привабливість на мікро- та макrorівнях. На рівні підприємства визначальними є внутрішні характеристики, зокрема фінансова стійкість, управлінська ефективність, інноваційна активність і кадровий потенціал. Водночас інвестиційна привабливість країни формується під впливом зовнішніх факторів, таких як політична стабільність, макроекономічна ситуація, рівень розвитку інфраструктури, якість нормативно-правової бази, захист прав інвесторів, інфляція, рівень безробіття та інші макроекономічні показники.

На відміну від інвестиційної привабливості, інвестиційний клімат охоплює ширший спектр характеристик і відображає загальні умови функціонування бізнес-середовища. До його складових належать податкове та правове регулювання, доступ до фінансових ресурсів, адміністративні процедури, рівень інноваційного розвитку, якість людського капіталу та інші фактори, які визначають інвестиційний потенціал території [20].

Інвестиційна привабливість, своєю чергою, зосереджується на оцінці конкретного об'єкта інвестування з позиції його дохідності та рівня ризику. Таким чином, вона є складовою інвестиційного клімату, проте не охоплює всі аспекти, що визначають загальне інвестиційне середовище.

Аналіз інвестиційного клімату передбачає врахування широкого кола макроекономічних факторів, серед яких особливе значення мають політична стабільність, рівень корупції, ефективність судової системи та захист прав власності. Саме ці чинники значною мірою визначають інвестиційні рішення та рівень довіри до економіки країни [21, с. 270-281]. Водночас зазначені характеристики мають динамічний характер і змінюються під впливом соціально-економічних процесів.

Поряд із макроекономічними параметрами важливе значення мають і

мікроекономічні аспекти, зокрема галузева специфіка, рівень ризиків, наявність конкурентних переваг та потенціал розвитку окремих секторів. Лише комплексний підхід, що поєднує макро- і мікрорівні аналізу, дозволяє сформувати повне уявлення про інвестиційне середовище.

Відповідно до визначення, наведеного в «Економічній енциклопедії», інвестиційний клімат – це сукупність об'єктивних і суб'єктивних умов, які можуть як сприяти, так і стримувати розвиток інвестиційних процесів у національній економіці [22, с. 636]. Він відображає загальний рівень сприятливості середовища для ведення бізнесу, включаючи ступінь бюрократизації, політичну стабільність, рівень корупції, доступність фінансових ресурсів і розвиток ринкової інфраструктури. Важливу роль відіграє якість інституцій, зокрема судової системи, органів влади та регуляторних структур, які забезпечують передбачуваність економічної політики.

З огляду на те, що інвестиційний клімат визначає не лише можливості залучення капіталу, а й здатність країни адаптуватися до змін у глобальній економіці, його дослідження має стратегічне значення для формування ефективної державної політики та забезпечення довгострокового розвитку.

Інвестиційний клімат є комплексною категорією, що охоплює широкий спектр умов – від політичної стабільності до економічної динаміки, – які визначають можливості розвитку підприємництва та впливають на інвестиційну активність. Його покращення розглядається як важливий інструмент підвищення конкурентоспроможності держави та створення передумов для економічного зростання.

Дослідження інвестиційного клімату передбачає аналіз не лише окремих факторів, але й їх взаємодії, оскільки саме їх сукупність формує загальне сприйняття країни потенційними інвесторами. Такий системний підхід дозволяє розглядати інвестиційне середовище як цілісну структуру, що визначає напрями та масштаби інвестиційної активності.

Сприятливий інвестиційний клімат є основою сталого економічного розвитку, оскільки стимулює приплив іноземного капіталу, сприяє модернізації

виробництва та підвищенню рівня життя населення. У цьому контексті інвестиційна привабливість виступає більш конкретним індикатором, що характеризує доцільність вкладення ресурсів у певний об'єкт або сектор. Натомість інвестиційний клімат відображає ширший спектр умов, які формують загальне бізнес-середовище.

Варто зазначити, що інвестиційна привабливість визначається взаємодією двох ключових складових – інвестиційного потенціалу та інвестиційних ризиків. Інвестиційна активність, яка проявляється через обсяги прямих і портфельних інвестицій, відображає баланс між цими компонентами та свідчить про ефективність функціонування економічної системи (рисунок 1.2) [23, с. 44-53].

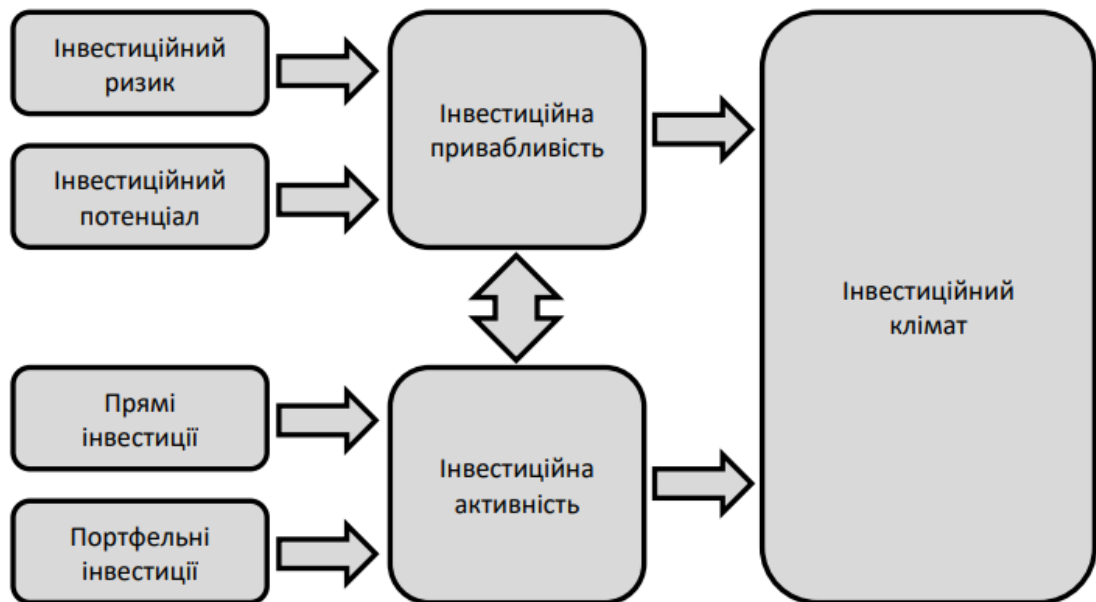

Рисунок 1.2 – Взаємозв'язок між інвестиційною привабливістю та інвестиційним кліматом [23, с. 44-53]

Згідно з дослідженнями Е. Р. Орлової, інвестиційна привабливість трактується як сукупність об'єктивних умов, що визначають можливості здійснення капіталовкладень і можуть бути оцінені через обсяги інвестицій, потенціал розвитку та рівень ризиків [24].

У свою чергу, «Економічна енциклопедія» визначає інвестиційний ризик як ймовірність втрати або знецінення вкладених ресурсів під впливом

політичних, економічних і інституційних чинників. Такі ризики можуть як посилювати, так і обмежувати інвестиційний потенціал країни, стримуючи розвиток інвестиційної діяльності та економічне відтворення [25].

Інвестиційна привабливість країни формується як динамічна система взаємопов'язаних політичних, економічних, соціальних та інфраструктурних характеристик, які у сукупності визначають перспективність національного ринку для потенційних інвесторів. Водночас цей показник не є сталим: він трансформується під впливом глобальних тенденцій, структурних реформ, кризових процесів і технологічних змін.

Інвестиційний клімат, на відміну від інвестиційної привабливості, має ширший зміст і відображає загальні умови функціонування бізнесу в країні. Він охоплює такі аспекти, як якість правового регулювання, податкова система, ефективність державного управління та рівень розвитку інституцій. Сукупність цих елементів визначає здатність країни або окремого регіону не лише залучати, а й утримувати іноземний капітал, формуючи основу для економічної стабільності та довгострокового розвитку.

Інвестиційний клімат виступає багатокомпонентною характеристикою економічного середовища, що визначає умови здійснення інвестиційної діяльності та її перспективи. У міжнародній економіці він формується під впливом широкого кола чинників, які охоплюють економічні, політичні, правові, соціальні та інституційні аспекти розвитку держави. Їх взаємозалежність зумовлює різні моделі поведінки інвесторів і визначає рівень довіри до країни як об'єкта інвестування.

Одним із ключових елементів інвестиційного клімату є макроекономічна стабільність, яка включає рівень інфляції, стабільність валютного курсу, стан державних фінансів, обсяг зовнішнього боргу та збалансованість бюджетної політики. У міжнародній практиці саме передбачуваність макрофінансових параметрів є базою для прийняття інвестиційних рішень, оскільки нестабільність або кризові явища істотно підвищують ризики втрати капіталу. Стабільні економіки забезпечують довгострокову перспективу планування, знижують

трансакційні витрати та сприяють більш точній оцінці очікуваної дохідності інвестицій.

Не менш важливим є політичний чинник, який безпосередньо впливає на рівень довіри інвесторів до держави. Політична стабільність, ефективність діяльності уряду, прозорість процесу прийняття рішень і низький рівень корупції створюють передумови для зменшення інвестиційних ризиків. У міжнародному середовищі політичні кризи, часті зміни влади або військові конфлікти є суттєвими бар'єрами для залучення іноземного капіталу. Водночас країни з передбачуваною політикою та розвиненими інститутами державного управління, як правило, виступають центрами концентрації прямих іноземних інвестицій.

Важливу роль відіграє нормативно-правове середовище, яке регламентує інвестиційну діяльність. Чіткість законодавства, стабільність правових норм, ефективність судової системи, захист прав власності та наявність дієвих механізмів вирішення спорів є ключовими умовами зниження ризиків для інвесторів. Світовий досвід свідчить, що навіть країни зі значним економічним потенціалом можуть втрачати інвестиції через нестабільність або непрозорість законодавства. Натомість держави, які реалізують реформи у сфері правосуддя та дерегуляції, демонструють позитивну динаміку інвестиційних надходжень.

Суттєвий вплив на інвестиційний клімат мають характеристики внутрішнього ринку, зокрема його обсяг, рівень конкуренції, платоспроможний попит та потенціал зростання. Великі та відкриті ринки з високим рівнем споживання є привабливими для інвесторів, оскільки забезпечують можливості масштабування бізнесу. Водночас важливими є також структура економіки, ступінь відкритості, наявність торговельних бар'єрів, рівень розвитку малого і середнього підприємництва та інтегрованість у глобальні ланцюги створення вартості.

В умовах глобалізації особливого значення набувають інституційні фактори, які охоплюють якість державних інститутів, ефективність регуляторної політики, прозорість ведення бізнесу та спроможність органів влади.

Інституційне середовище визначає рівень трансакційних витрат, швидкість адміністративних процедур, доступ до інформації та загальну зручність взаємодії бізнесу з державою. Саме ці показники лежать в основі міжнародних рейтингів, таких як Doing Business, Worldwide Governance Indicators та Corruption Perceptions Index, які широко використовуються для оцінювання інвестиційної привабливості країн.

Важливим елементом є розвиток інфраструктури, що включає транспортну, логістичну, енергетичну, цифрову та соціальну складові. Наявність якісної інфраструктури (доріг, портів, залізничних мереж, телекомунікацій, стабільного енергопостачання) – є критичною умовою для ефективної реалізації інвестиційних проєктів. Недостатній рівень інфраструктурного розвитку призводить до зростання витрат і ускладнює доступ до ринків. Натомість країни, які активно інвестують у транспортні коридори, індустріальні парки та цифрову інфраструктуру, значно підвищують свою інвестиційну привабливість.

Соціальні чинники також відіграють вагомую роль у формуванні інвестиційного клімату. Йдеться передусім про якість людського капіталу, рівень освіти, професійну кваліфікацію робочої сили, демографічну структуру та мобільність населення. Країни з розвиненою системою освіти та інноваційною культурою є більш привабливими для інвесторів у високотехнологічні галузі. Водночас негативні демографічні тенденції, трудова міграція та дефіцит кваліфікованих кадрів можуть стримувати інвестиційну активність.

Окрему групу становлять глобалізаційні чинники, зокрема рівень інтеграції у світову економіку, участь у міжнародних організаціях, наявність торговельних угод, відкритість ринку та доступ до міжнародних фінансових ресурсів. Активна участь у міжнародних економічних процесах сприяє підвищенню довіри інвесторів і створює додаткові можливості для залучення капіталу. Важливу роль відіграють також міжнародні рейтинги, які формують інвестиційний імідж країни.

Суттєвими є й технологічні чинники, що охоплюють рівень інноваційного розвитку, науково-дослідний потенціал, цифровізацію економіки та розвиток

стартап-екосистеми. Сучасні транснаціональні корпорації орієнтуються на країни з розвиненою технологічною базою та доступом до інноваційного середовища, що дозволяє ефективно реалізовувати високотехнологічні проєкти [26, с. 62-65].

Узагальнюючи, можна зазначити, що інвестиційний клімат у міжнародній економіці формується під впливом складної системи взаємопов'язаних чинників, кожен із яких по-своєму впливає на привабливість країни для інвесторів. Сильні позиції за ключовими параметрами (макроекономічною стабільністю, політичною передбачуваністю, якістю інституцій, рівнем розвитку інфраструктури та людського капіталу) забезпечують державам конкурентні переваги у боротьбі за інвестиційні ресурси. Водночас недоліки хоча б одного з цих елементів можуть суттєво знизити загальну інвестиційну привабливість, навіть за наявності значного економічного потенціалу. Саме тому формування ефективної політики покращення інвестиційного клімату є стратегічним завданням для держав, які прагнуть посилити свою позицію на глобальному ринку.

Таким чином, інвестиційний клімат постає як багатовимірна економічна категорія, що визначає базові умови прийняття інвестиційних рішень у міжнародному середовищі. Аналіз наукових підходів свідчить про різноманітність трактувань цього поняття, проте спільним є розуміння його як інтегральної характеристики, що відображає сукупність економічних, політичних, соціальних та інституційних умов. Узагальнення теоретичних підходів дозволяє розглядати інвестиційний клімат як системну категорію, яка суттєво впливає на поведінку міжнародних інвесторів. У сучасних умовах глобалізації значення інвестиційного клімату зростає, оскільки саме його якість визначає конкурентоспроможність країни у боротьбі за міжнародні інвестиційні ресурси. Відповідно, розуміння його структури та ключових детермінант створює методологічну основу для подальшого аналізу розвитку бізнес-середовища та оцінки потенціалу країни щодо залучення іноземного капіталу.

2 АНАЛІЗ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЇХ ВПЛИВУ НА БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩЕ УКРАЇНИ

2.1. Аналіз динаміки прямих іноземних інвестицій та їх впливу на бізнес-середовище України

В умовах глобалізації та посилення міжнародної конкуренції за інвестиційні ресурси ПІІ виступають одним із ключових чинників економічного зростання, структурної модернізації та інтеграції національної економіки у світовий економічний простір. Для України, як країни з трансформаційною економікою, прямі іноземні інвестиції мають особливе значення, оскільки забезпечують не лише приплив фінансових ресурсів, але й сприяють впровадженню інновацій, підвищенню ефективності виробництва та розвитку підприємницької діяльності.

Динаміка інвестиційних потоків характеризується високою чутливістю до макроекономічних, політичних і безпекових факторів, що особливо проявилось в умовах пандемії COVID-19 та повномасштабної війни (рисунок 2.1) [27].

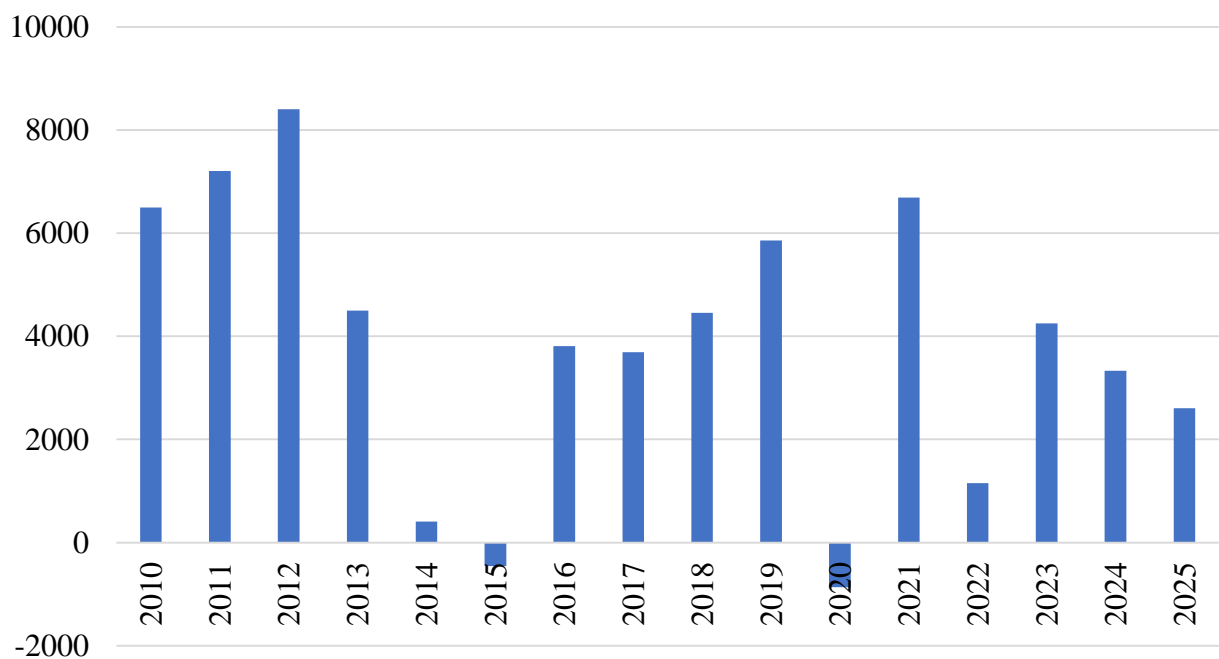

Рисунок 2.1 – Динаміка ПІІ в Україну (млн дол. США) [27]

За останні 10 років інвестиційний потік характеризувався високою волатильністю. Період 2016-2019 рр. відзначався поступовим відновленням інтересу інвесторів після кризи 2014-2015 років. Проте у 2020 році пандемія COVID-19 спричинила масштабний відтік капіталу (-868 млн дол. США), що стало шоком для бізнес-середовища (таблиця 2.1) [28].

Таблиця 2.1 – Динаміка показників ПІІ в Україну (млн дол. США) [28]

Рік	Прямі іноземні інвестиції в Україну	Абсолютний приріст/зменшення
2016	3810	–
2017	3692	-118
2018	4455	+763
2019	5860	+1405
2020	-868	-6728
2021	6687	+7555
2022	1152	-5535
2023	4247	+3095
2024	3329	-918
2025	2602	-727

Найвищий показник за десятиліття зафіксовано у 2021 році (6,687 млрд дол. США). Повномасштабна війна у 2022 році призвела до падіння інвестицій, проте вже у 2023 році спостерігалось неочікувано швидке відновлення (4,2 млрд дол. США), що значною мірою пояснюється реінвестуванням доходів іноземних компаній, які продовжують діяльність в Україні [28].

Вихід вітчизняного капіталу на зовнішні ринки відображає рівень зрілості українського бізнесу та його прагнення до диверсифікації ризиків. Обсяги інвестицій з України є значно меншими порівняно з вхідними потоками. У 2022 році спостерігався сплеск активності (529 млн дол. США), що могло бути пов'язане з релокацією частини бізнес-процесів за кордон у відповідь на безпекові загрози.

У подальші роки (2024-2025) показники стабілізувалися на низькому рівні, що свідчить про концентрацію внутрішніх ресурсів на підтримку вітчизняних операційних потужностей та вплив валютних обмежень НБУ [29].

Таблиця 2.2 – Динаміка прямих інвестицій з України за кордон [29]

Рік	Прямі іноземні інвестиції з України
2021	-198
2022	529
2023	42
2024	-162
2025	104

Сальдо ПІІ (чиста позиція) є підсумковим показником, що демонструє реальний приріст іноземних активів в економіці за вирахуванням зобов'язань. Незважаючи на критичне зниження сальдо у перший рік повномасштабного вторгнення (до 623 млн дол. США), економіка України продемонструвала високу адаптивність, забезпечивши позитивне сальдо у понад 4 млрд дол. США у 2023 році. Прогнозне зниження сальдо до 2,5 млрд дол. США у 2025 році вказує на перехід до фази стабілізації, де основним ресурсом розвитку бізнес-середовища залишається підтримка існуючих проектів, а не залучення нових (рисунок 2.2).

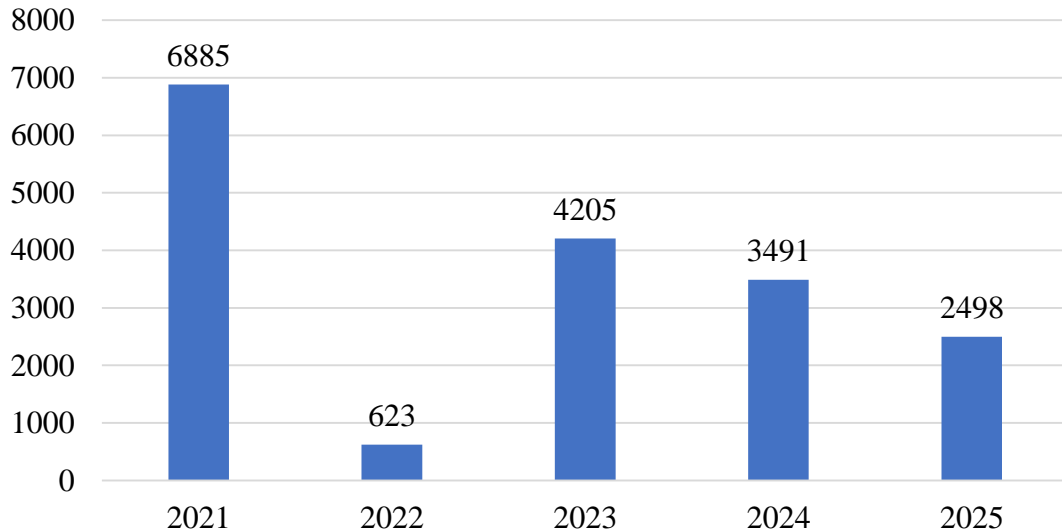

Рисунок 2.2 – Сальдо ПІІ України у 2021-2025 рр. (млн дол. США) [28]

2025 рік демонструє помірну, але стабільну позитивну динаміку. Найбільша активність інвесторів припала на IV квартал (780 млн дол. США), що може свідчити про завершення фінансових циклів та розподіл доходів на користь реінвестування (таблиця 2.3)

Таблиця 2.3 – Квартальні показники ПІІ у 2025 р. (млн дол. США) [29]

Квартал 2025 р.	ПІІ в Україну	ПІІ з України	Сальдо
I кв.	669	36	+633
II кв.	581	107	+474
III кв.	572	-23	+595
IV кв.	780	-16	+796
За рік	2602	104	2498

Дані за 2025 рік підтверджують збереження високої концентрації виплат доходів від ПІІ у межах країн ЄС, частка яких залишається домінуючою. Найбільші обсяги, як і в попередні роки, припадають на юрисдикції з розвинутою інвестиційною інфраструктурою, насамперед Кіпр і Нідерланди, що свідчить про збереження значної ролі транзитних інвестиційних каналів (round tripping) (таблиця 2.4) [30].

Таблиця 2.4 – Доходи від прямих іноземних інвестицій, сплачені нерезидентам з України у 2023-2025 рр., млн дол. США (скорочена вибірка)*

Країна	2023	2024	2025
Європейський Союз (сукупно)	3 509	4 345	4413
Кіпр	1 332	1 636	1930
Нідерланди	977	1 433	987
Швейцарія	118	419	154
Велика Британія	378	280	180
США	308	249	300
Франція	244	219	162
Австрія	274	213	271
Німеччина	-65	30	45
Польща	207	18	103

*Джерело: складено автором за [30]

Спостерігається стабілізація виплат у напрямі США та Австрії, часткове відновлення позицій Німеччини після негативних значень у 2023 році, а також зростання ролі Польщі як регіонального інвестиційного партнера.

Загалом географічна структура ПІІ демонструє домінування фінансових центрів та офшорних зон, недостатню диверсифікацію інвестиційних джерел, залежність від непрямих інвестиційних потоків.

Важливою особливістю є те, що значна частина доходів формується за рахунок реінвестованого прибутку, діяльності вже присутніх інвесторів та обмеженого притоку нових інвестицій (greenfield). Це дозволяє зробити висновок, що на сучасному етапі ПІ виконують функцію підтримки стабільності бізнес-середовища, але ще не виступають повноцінним драйвером його структурної модернізації.

Аналіз галузевої структури доходів від прямих іноземних інвестицій у 2023–2025 рр. свідчить про суттєву трансформацію секторної моделі інвестування в Україні під впливом воєнних та макроекономічних чинників (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5 – Доходи від прямих іноземних інвестицій в Україні за видами економічної діяльності у 2023-2025 рр., млн дол. США (вибрані галузі, що формують найбільші обсяги доходів) [30]

Вид економічної діяльності	2023	2024	2025
Оптова та роздрібна торгівля	1 528	1 367	1 413
Фінансова та страхова діяльність	634	1 589	1 552
Промисловість (усього)	765	763	1 139
- Переробна промисловість	557	425	412
- Добувна промисловість	320	186	148
Інформація та телекомунікації	458	454	276
Операції з нерухомим майном	243	356	218
Професійна, наукова і технічна діяльність	201	235	244
Сільське господарство	236	313	239
Транспорт і складське господарство	-67	-251	154

Найбільш привабливими для іноземних інвесторів залишаються фінансова та страхова діяльність (1 552 млн дол. США у 2025 році) та оптова і роздрібна торгівля (1 413 млн дол. США). Ці сектори демонструють стабільність навіть в умовах воєнного стану, що часто пов'язано з реінвестуванням прибутків уже існуючими на ринку гравцями. Показник промисловості в цілому продемонстрував суттєве зростання у 2025 році, досягнувши 1 139 млн дол. США, попри певне зниження в добувній та переробній галузях. Це може свідчити про активізацію інвестицій в інші підсектори, наприклад, енергетику

або інфраструктурні об'єкти. Важливою тенденцією 2025 року є вихід транспорту та складського господарства з від'ємних значень (-251 млн дол. США у 2024 році) до позитивного показника у 154 млн дол. США. Це свідчить про припинення відтоку капіталу з цієї галузі та початок відновлення логістичних потужностей. Сектор професійної, наукової та технічної діяльності показує поступове щорічне зростання, досягнувши 244 млн дол. США у 2025 році, що підкреслює збереження інтересу до українського людського капіталу. Показник інвестицій у галузь інформації та телекомунікацій у 2025 році суттєво скоротився (до 276 млн дол. США порівняно з понад 450 млн у попередні роки), що може відображати загальносвітові тренди обережності в технологічному секторі або зміну стратегій релокації українських ІТ-компаній.

Таким чином, хоча прямі іноземні інвестиції відіграють важливу роль у підтримці функціонування бізнес-середовища, їх галузева структура свідчить про необхідність формування державної політики, спрямованої на стимулювання інвестицій у інноваційні та виробничі сектори з високою доданою вартістю.

Галузевий розподіл прямих іноземних інвестицій виступає важливим індикатором якості впливу зовнішнього капіталу на розвиток бізнес-середовища країни. В Україні іноземні інвестиції традиційно концентруються у переробній промисловості, гуртовій та роздрібній торгівлі, а також у фінансовій і страховій діяльності. Така структура свідчить про орієнтацію інвесторів на види економічної діяльності, що характеризуються відносно швидкою оборотністю капіталу, нижчим рівнем ризиків та можливістю оперативного отримання прибутку. Відповідно, інвестиційні потоки спрямовуються переважно у сектори з коротким інвестиційним циклом і передбачуваними умовами функціонування.

Зокрема, фінансовий і страховий сектор приваблює інвесторів завдяки відсутності потреби у значних довгострокових вкладеннях у матеріальні активи, складну інфраструктуру чи високотехнологічне обладнання. Це дозволяє швидко генерувати прибуток і забезпечує високу ліквідність вкладень. Водночас активне залучення ІІІ у цей сегмент, попри позитивний вплив на стабілізацію фінансової

системи та розширення доступу до фінансових послуг, має обмежений мультиплікативний ефект для реального сектору економіки. Як наслідок, формується певний дисбаланс у розвитку бізнес-середовища, коли фінансовий сектор випереджає виробничу сферу за обсягами інвестиційної підтримки.

Аналіз галузевої структури доходів від ПІІ підтверджує, що навіть у промисловості інвестиції часто концентруються у відносно менш технологічно складних сегментах або галузях із нижчою доданою вартістю. Це обмежує потенціал технологічного оновлення економіки та стримує розвиток інноваційного підприємництва. У результаті національне бізнес-середовище залишається недостатньо інтегрованим у глобальні ланцюги створення вартості, що знижує його конкурентоспроможність на міжнародних ринках [31, с. 131-143].

Таким чином, сформована структура ПІІ в Україні має ознаки неефективності з позицій довгострокового економічного розвитку. Переважання інвестицій у сировинні та низькотехнологічні галузі, а також у сфери з високою оборотністю капіталу, не забезпечує належного рівня технологічного прориву та структурної модернізації економіки. Це, зокрема, відображається у відносно низькій частці експорту високотехнологічної продукції, яка становить близько 7,2% промислового експорту країни [32].

У таких умовах вплив ПІІ на бізнес-середовище є обмеженим і має переважно короткостроковий характер, не формуючи стійких передумов для інноваційного зростання.

Незважаючи на структурні дисбаланси, прямі іноземні інвестиції формують низку важливих економічних ефектів, які проявляються як на макро-, так і на мікрорівні.

Вплив прямих іноземних інвестицій на макроекономічний розвиток України доцільно оцінювати через їх співвідношення з валовим внутрішнім продуктом, що відображає роль іноземного капіталу у формуванні економічної динаміки. Дані таблиці 2.6 свідчать про суттєву залежність інвестиційних процесів від загального стану економіки та зовнішніх шоків [33, 34].

Таблиця 2.6 – ПІІ та їх частка у ВВП у 2016-2024 рр.*

Рік	ПІІ (млн дол.)	ВВП (млрд дол.)	ПІІ / ВВП (%)
2016	3810	93,3	4,42
2017	3692	112,2	3,28
2018	4455	130,9	3,80
2019	5860	153,8	3,77
2020	-868	155,6	0,19
2021	6687	200,1	3,98
2022	1152	160,5	0,14
2023	4247	178,8	2,52
2024	3329	190,7	1,99

*Джерело: складено автором за [33, 34]

У 2023-2024 рр. спостерігається поступове відновлення інвестиційних потоків, однак їх відносна вага в економіці залишається обмеженою (2,52% та 1,99% відповідно). Незважаючи на зростання ВВП, динаміка ПІІ свідчить про те, що відновлення економіки відбувається переважно за рахунок внутрішніх ресурсів і міжнародної фінансової допомоги, а не за рахунок активного припливу нового іноземного капіталу.

Таким чином, аналіз співвідношення показників ПІІ і ВВП дозволяє зробити висновок, що в Україні відсутня стійка довгострокова залежність економічного зростання від прямих іноземних інвестицій. Їхній вплив має циклічний характер і значною мірою визначається зовнішніми та безпековими факторами. Це свідчить про недостатню інституційну спроможність економіки забезпечувати стабільне залучення іноземного капіталу як ключового чинника макроекономічного розвитку.

Передусім, одним із ключових каналів впливу є ефект продуктивності, що реалізується через впровадження сучасних технологій, управлінських практик і стандартів організації виробництва. Іноземні компанії, як правило, функціонують відповідно до міжнародних вимог ефективності, що змушує національні підприємства адаптуватися до нових конкурентних умов. У результаті відбувається підвищення загального рівня продуктивності праці та ефективності використання ресурсів.

Другим важливим напрямом є вплив на ринок праці та розвиток людського

капіталу. Підприємства з іноземною участю створюють робочі місця, забезпечують вищі стандарти оплати праці та сприяють підвищенню кваліфікації працівників через корпоративне навчання. Крім того, формується так званий «кадровий spillover-ефект», коли працівники, набувши досвіду у міжнародних компаніях, поширюють отримані знання у національному бізнес-середовищі.

Третім напрямом є інтеграція у глобальні ланцюги створення вартості. Прямі іноземні інвестиції відкривають доступ українським підприємствам до міжнародних ринків збуту, сучасних логістичних систем і глобальних мереж постачання. Це особливо важливо для експортно-орієнтованих галузей, де участь у таких ланцюгах визначає рівень конкурентоспроможності продукції [35, с. 397-412].

Проте вплив ПІІ не є однозначно позитивним. За умов домінування інвестицій у низькотехнологічні та сировинні сектори потенціал позитивних ефектів істотно обмежується. У таких випадках не відбувається повноцінного трансферу технологій, а економіка залишається залежною від екстенсивних факторів зростання. Отже, сучасний стан залучення прямих іноземних інвестицій в Україні характеризується переважанням кількісного підходу над якісним, коли зростання обсягів інвестицій не супроводжується відповідними структурними змінами в економіці. Це обумовлює необхідність переорієнтації інвестиційної політики на стимулювання ефективного розподілу ПІІ, що забезпечить посилення їх впливу на розвиток конкурентоспроможного та інноваційного бізнес-середовища.

2.2. Оцінка інвестиційного клімату України як чинника залучення прямих іноземних інвестицій

Оцінка інвестиційного клімату України є ключовим етапом дослідження чинників, що визначають масштаби, структуру та якість залучення прямих

іноземних інвестицій. У сучасних умовах глобальної конкуренції за інвестиційні ресурси здатність країни створювати сприятливий інвестиційний клімат виступає одним із визначальних факторів її економічної конкурентоспроможності.

Інвестиційний клімат відображає комплекс характеристик, що охоплюють макроекономічну стабільність, ефективність державного управління, рівень захисту прав власності, розвиток інфраструктури, прозорість регуляторної політики та якість інституційного середовища. Водночас він формується під впливом як внутрішніх трансформацій, пов'язаних із реалізацією реформ, так і зовнішніх чинників, зокрема глобальних економічних тенденцій і геополітичних ризиків.

Для України особливого значення набуває безпековий фактор, який істотно впливає на інвестиційні рішення та визначає рівень довіри міжнародних інвесторів.

Як показали результати попереднього аналізу, динаміка та структура прямих іноземних інвестицій в Україні мають нестійкий характер і значною мірою залежать від змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі. Це зумовлює необхідність комплексного оцінювання інвестиційного клімату як системи факторів, що визначають не лише обсяги ПІІ, а й їх спрямованість, галузеву структуру та здатність генерувати довгострокові економічні ефекти.

Індекс інвестиційної привабливості, який розраховується Європейською Бізнес Асоціацією, є важливим узагальнюючим індикатором оцінки стану бізнес-середовища та інвестиційного клімату України з позиції безпосередніх учасників ринку – іноземних і вітчизняних компаній. Його динаміка у 2019–2024 рр. відображає суттєвий вплив як внутрішніх економічних процесів, так і зовнішніх шоків на інвестиційні настрої (рисунок 2.3) [36].

У 2019 році значення індексу перебувало на рівні 2,85 у першому півріччі та зросло до 2,95 у другому, що свідчило про поступове покращення оцінок бізнес-клімату на тлі макроекономічної стабілізації та очікувань реформ. Однак уже у 2020 році, під впливом пандемії COVID-19, показник знизився до 2,51 у

першому півріччі та 2,4 у другому, відображаючи погіршення очікувань інвесторів і зростання невизначеності.

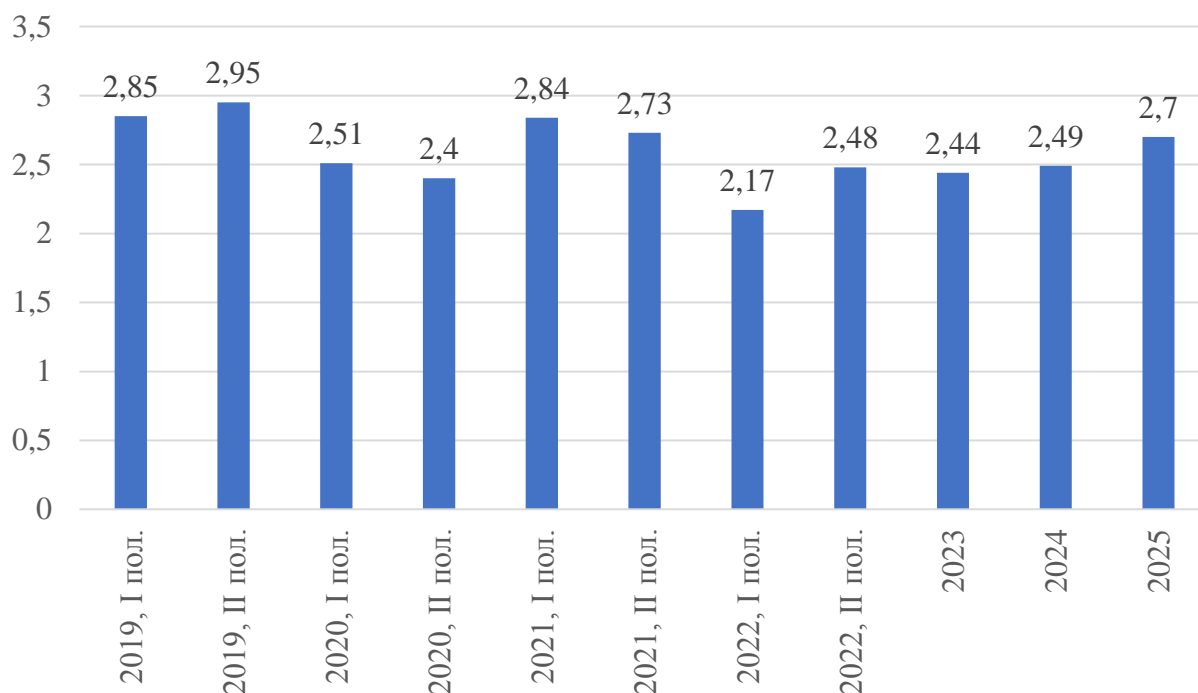

Рисунок 2.3 – Динаміка індексу інвестиційної привабливості у 2019-2024 рр. [36]

У 2021 році спостерігалось часткове відновлення: індекс підвищився до 2,84 у першому півріччі, проте в другому дещо знизився до 2,73, що свідчить про нестійкий характер позитивної динаміки.

Найбільш критичне падіння зафіксовано у 2022 році: у першому півріччі індекс досяг мінімального значення 2,17, що стало прямим наслідком повномасштабної війни та різкого зростання безпекових ризиків. У другому півріччі 2022 року показник частково відновився до 2,48, що демонструє адаптацію бізнесу до нових умов функціонування.

У 2023 році індекс залишався на відносно низькому рівні (2,44), що підтверджує збереження структурних проблем інвестиційного середовища, зокрема високих ризиків, обмеженого доступу до фінансування та регуляторних бар'єрів.

У 2025 році інтегральний показник Індексу інвестиційної привабливості зріс до 2,70 бала з 5-ти можливих (порівняно з 2,49 бала у 2024 році). Це свідчить про повернення впевненості бізнесу до рівня, що спостерігався наприкінці 2021 року, напередодні повномасштабного вторгнення [37].

Загалом, аналіз динаміки індексу інвестиційної привабливості дозволяє зробити висновок, що інвестиційний клімат України протягом досліджуваного періоду характеризувався високою чутливістю до кризових явищ та зовнішніх шоків.

Незважаючи на періодичні ознаки відновлення, значення індексу стабільно перебувають нижче нейтрального рівня (3 бали), що вказує на домінування негативних оцінок бізнес-середовища з боку інвесторів. Це свідчить про необхідність послідовного вдосконалення інституційного середовища, зниження ризиків та підвищення передбачуваності економічної політики як ключових передумов активізації інвестиційної діяльності.

Сучасний стан інвестиційного клімату України характеризується поступовим відновленням та адаптацією бізнес-середовища до умов повномасштабної війни.

Динаміка оцінок інвестиційного клімату демонструє стійкий тренд до зменшення песимізму серед керівників компаній. Частка респондентів, які вважають клімат «несприятливим», скоротилася з 84% у 2023 році до 71% у 2025 році, при цьому лише 14% оцінюють його як «вкрай несприятливий» (рисунки 2.4) [38].

Важливим індикатором потенційного припливу ПІ є той факт, що 72% опитаних компаній планують продовжувати інвестувати в український ринок, попри воєнні ризики. Крім того, спостерігається зростання оптимізму щодо нових гравців: 29% топ-менеджерів вважають, що вхід на український ринок буде вигідним для нових інвесторів протягом найближчого року (проти 17% у минулому році).

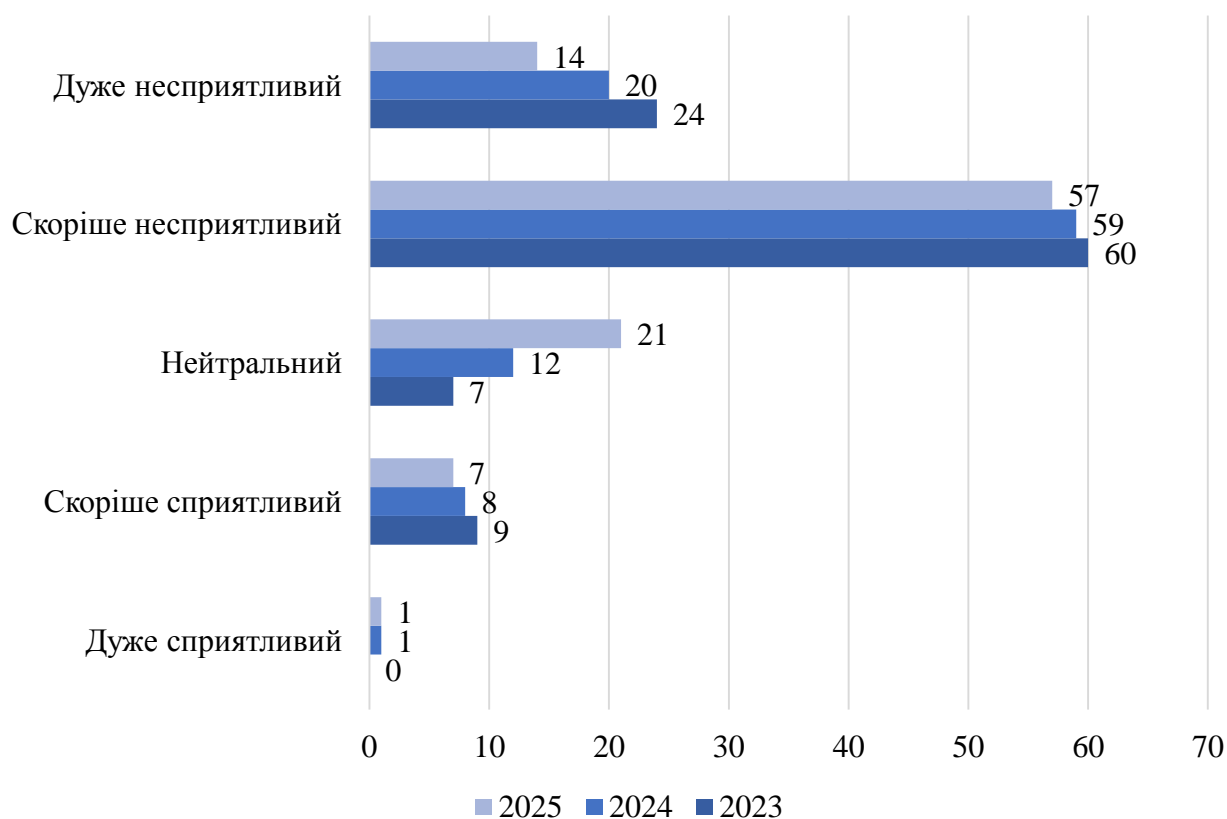

Рисунок 2.4 – Оцінки інвестиційного клімату України [38]

Аналіз чинників, що визначають інвестиційну привабливість України у поточному періоді, дозволяє виділити наступні групи (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7 – Основні чинники інвестиційної привабливості України*

Чинники позитивного впливу	Системні бар'єри та виклики
<ul style="list-style-type: none"> – євроінтеграційний рух України, надання статусу кандидата на вступ до ЄС; – впровадження преференційних режимів міжнародної торгівлі та «транспортного безвізу»; – процеси дерегуляції та активна диджиталізація державних послуг. 	<ul style="list-style-type: none"> – російська військова агресія та її наслідки, зокрема атаки на енергетичну систему України; – корупція та слабкість судової системи; – дефіцит кваліфікованих кадрів.

*Джерело: складено автором за [36, 37, 38]

Окрему увагу слід приділити фінансовим обмеженням: 78% респондентів зазначають, що обмеження валютних операцій негативно впливає на інвестиційну привабливість країни.

Варто враховувати, що значна частина бізнес-середовища зазнала прямих втрат: 52% компаній повідомили про збитки активів або майна внаслідок бойових дій [38]. Процеси фіксації та компенсації цих збитків через національні та міжнародні суди лише набирають обертів.

Отже, оцінка інвестиційного клімату у 2025 році дозволяє зробити висновок про формування моделі «воєнної резильєнтності» економіки. Хоча загальний фон залишається складним, зниження негативних очікувань та готовність більшості існуючих інвесторів до продовження діяльності створюють передумови для стабілізації потоків ПІІ. Проте для залучення масштабних нових інвестицій критично важливим залишається подолання інституційних бар'єрів (корупція, судова система) та лібералізація валютного регулювання.

Сучасна оцінка інвестиційного клімату України значною мірою базується на результатах досліджень міжнародних бізнес-об'єднань, які представляють інтереси провідних іноземних інвесторів і компаній, що здійснюють діяльність на національному ринку. Одним із найбільш інформативних джерел у цьому контексті є спільне опитування Американської торговельної палати в Україні та Сіті (липень 2025 р.) [39], яке відображає оцінки поточного стану бізнес-середовища, інвестиційні очікування та ключові ризики з позиції великого міжнародного й українського бізнесу. Отримані результати дозволяють комплексно охарактеризувати як сильні сторони інвестиційного середовища, так і системні обмеження, що визначають рівень інвестиційних ризиків.

Передусім, дані опитування свідчать про високий рівень адаптивності компаній, що продовжують функціонувати в Україні: 91% респондентів не припинили операційну діяльність попри тривалий період повномасштабної війни. Це підтверджує поступове відновлення базових ринкових механізмів та здатність бізнесу пристосовуватися до умов воєнної економіки. Водночас 74% підприємств працюють у змішаному форматі, що є індикатором адаптації до підвищених ризиків та нестабільного середовища.

Фінансові очікування бізнесу демонструють ознаки відносної стабілізації: 68% компаній прогнозують збереження або покращення фінансових результатів

до кінця 2025 року порівняно з довоєнним рівнем. Однак зростання частки підприємств, які фіксують погіршення показників, свідчить про ускладнення доступу до ресурсів та стримування інвестиційної активності.

Ключовим фактором, що визначає інвестиційний клімат, залишається безпекова складова. За результатами дослідження, 83% компаній вважають ризики безпеки та захисту активів головною перешкодою для розвитку діяльності в Україні. Додатковий негативний вплив чинять логістичні труднощі, валютні обмеження, недостатній розвиток механізмів страхування політичних ризиків, а також зниження внутрішнього попиту.

Оцінювання інвестиційного клімату в умовах воєнного часу потребує врахування не лише загальноекономічних тенденцій, а й конкретних бар'єрів, з якими стикається бізнес у процесі реалізації проєктів відновлення. Відповідно до результатів опитування, такі бар'єри мають комплексний характер і охоплюють регуляторні, безпекові, фінансові та організаційні аспекти. Перешкоди для інвестиційної діяльності наведені на рисунку 2.5.

Рисунок 2.5 – Відповіді респондентів на питання «Які головні бар'єри для участі в процесі відновлення?» [39]

Найбільш поширеною проблемою респонденти визначили недосконалість нормативно-правової бази та непрозорість тендерних процедур, на що вказали 60% опитаних. Це свідчить про те, що відсутність чітких, стабільних і передбачуваних правил гри є одним із головних стримувальних чинників для інвесторів. В умовах післявоєнного відновлення потреба у правовій визначеності набуває критичного значення, оскільки її дефіцит підвищує трансакційні витрати та інвестиційні ризики.

Другим за значущістю бар'єром є питання безпеки об'єктів відбудови, яке відзначили 58% респондентів. Постійні загрози руйнування інфраструктури, ризики для логістичних ланцюгів і невизначеність щодо збереження активів змушують інвесторів враховувати додаткові витрати, що знижує привабливість капіталомістких проєктів.

Важливим стримувальним чинником є також інформаційна непрозорість: 51% опитаних наголосили на недостатньому доступі до інформації щодо інвестиційних можливостей і проєктів. Відсутність єдиних інформаційних платформ та ефективної комунікації між державою і бізнесом формує додаткові ризики та ускладнює процес прийняття інвестиційних рішень.

Суттєвий вплив мають фінансові та страхові обмеження: 30% респондентів відзначили недостатню доступність фінансування та відсутність ефективних інструментів страхування воєнних і політичних ризиків. Це призводить до зростання вартості капіталу та обмежує можливості реалізації масштабних інвестиційних проєктів.

До операційних бар'єрів належать дефіцит кваліфікованих кадрів і підрядників (38%), а також ризики, пов'язані з управлінням проєктами (31%). Нестача фахівців і надійних партнерів ускладнює реалізацію інвестиційних ініціатив і знижує ефективність відбудовчих процесів. Крім того, 20% респондентів вказали на проблеми координації між урядом і міжнародними донорами, що свідчить про необхідність узгодження фінансових потоків, процедур і пріоритетів.

Узагальнення отриманих результатів дає підстави стверджувати, що інвестиційний клімат України формується під впливом комплексу взаємопов'язаних чинників: інституційних, безпекових, фінансових, управлінських та кадрових. Усунення цих обмежень є ключовою передумовою підвищення інвестиційної активності та розширення участі бізнесу у процесах економічного відновлення.

Результати опитування також окреслюють перелік умов, які бізнес вважає критично важливими для покращення інвестиційного середовища. До них належать забезпечення верховенства права, реформування судової системи, стабільність податкової політики, послаблення валютних обмежень і гарантування безперебійності ланцюгів постачання. Ці напрями визначають ключові орієнтири державної політики у сфері стимулювання інвестицій.

Водночас дослідження демонструє збереження позитивних очікувань щодо українського ринку. Серед факторів, які формують інвестиційну привабливість країни, респонденти виділяють вигідне географічне положення, наявність кваліфікованої робочої сили, розвинений ІТ-сектор, значний ресурсний потенціал, а також перспективи розвитку аграрного сектору, енергетики та оборонної промисловості. Ці переваги підтверджують стратегічну привабливість України для інвесторів у довгостроковій перспективі (рисунки 2.6) [39].

Таким чином, результати дослідження AmCham-Citi свідчать про суперечливий характер інвестиційного клімату України. З одного боку, висока адаптивність бізнесу та наявність значного економічного потенціалу створюють передумови для майбутнього зростання інвестиційних потоків.

З іншого боку, системні інституційні проблеми та безпекові ризики продовжують стримувати прихід нових інвесторів і обмежують масштаб інвестиційної діяльності. У цьому контексті використання даних незалежних бізнес-опитувань є важливим інструментом для формування ефективної державної політики та визначення пріоритетів реформування інвестиційного середовища.

Рисунок 2.6 – Відповіді респондентів на питання «Чому Україна може бути цікавою для існуючих та потенційних інвесторів?» [39]

У міжнародній практиці інвестиційний клімат оцінюють через систему рейтингів, що відображають якість інституцій, рівень економічної свободи, ефективність регулювання, верховенство права та політичну стабільність. Ці індикатори формують очікування інвесторів і безпосередньо впливають на рішення щодо розміщення капіталу. Для України, яка перебуває в умовах воєнної агресії та глибоких трансформацій, міжнародні оцінки виконують подвійну функцію: зовнішньої діагностики та індикатора внутрішніх структурних проблем.

Важливим орієнтиром є Індекс економічної свободи Heritage Foundation, який фіксує наявність суттєвих регуляторних і інституційних бар'єрів. За даними звіту «Економічна свобода у світі 2025» Fraser Institute [40], Україна посіла 143-тє місце серед 165 країн із показником 5,24 бала з 10. Попри незначне покращення порівняно з 2024 роком (150-тє місце), позиції залишаються нижчими за середньосвітовий рівень. Погіршення після 2021 року (112-тє місце) пояснюється наслідками війни, що зумовили посилення державного втручання

та обмежень руху капіталу. Водночас експерти підкреслюють, що підвищення економічної свободи може стати драйвером інвестицій та відновлення.

Слабкі позиції у сфері верховенства права, захисту прав власності та прозорості політики ускладнюють прогнозування бізнес-умов і стримують інвесторів. Водночас певні покращення у сфері публічних фінансів і відкритості ринків свідчать про потенціал для поступового відновлення інвестиційної активності.

Вагомим чинником є також рівень корупційних ризиків. Згідно з результатами Індексу сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index, CPI), оприлюдненими міжнародною організацією Transparency International, у 2025 році Україна отримала 36 балів зі 100 можливих та посіла 104-те місце серед 182 країн світу [41].

Фактичне повторення результату CPI-2023 вказує на уповільнення позитивної динаміки у сфері антикорупційних перетворень. Однією з ключових причин відсутності подальшого прогресу стало суттєве сповільнення темпів реалізації євроінтеграційних реформ та виконання міжнародних зобов'язань, які традиційно виступають важливими каталізаторами інституційних змін в Україні.

З позиції оцінки інвестиційного клімату така ситуація свідчить про збереження системних корупційних ризиків, що негативно впливають на передбачуваність бізнес-середовища, підвищують трансакційні витрати та стримують приплив прямих іноземних інвестицій. Водночас стабілізація показника, попри складні воєнні умови, може розглядатися як свідчення збереження інституційної стійкості та потенціалу для подальшого покращення за умови активізації реформаторських процесів.

Узагальнюючи результати проведеного аналізу, слід зазначити, що інвестиційний клімат України формується під впливом поєднання системних ризиків і наявних конкурентних переваг. З одного боку, воєнні загрози, інституційні обмеження, корупційні ризики та нестабільність регуляторного середовища стримують приплив нового іноземного капіталу та підвищують вартість інвестиційних ресурсів. З іншого боку, збереження макроекономічної

стійкості, розвиток окремих секторів економіки, наявність кваліфікованого людського капіталу та поступове вдосконалення інституційної бази підтримують інтерес інвесторів у середньо- та довгостроковій перспективі. Таким чином, підвищення інвестиційної привабливості України безпосередньо залежить від послідовності структурних реформ, зміцнення верховенства права, зниження ризиків та забезпечення прогнозованості економічної політики, що є ключовими передумовами активізації інвестиційної діяльності в умовах повоєнного відновлення.

3 НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ

3.1. Стимулювання залучення прямих іноземних інвестицій для відновлення та розвитку економіки України

У сучасних умовах трансформації національної економіки та повоєнного відновлення України питання стимулювання залучення прямих іноземних інвестицій набуває стратегічного значення. ПІІ виступають не лише джерелом фінансових ресурсів, але й важливим каналом трансферу технологій, управлінських практик і інтеграції у глобальні ланцюги доданої вартості. Водночас результати аналітичного дослідження, представлені у попередньому розділі, засвідчили наявність структурних диспропорцій у розподілі інвестицій та їх обмежений вплив на довгостроковий економічний розвиток.

За таких умов особливої актуальності набуває формування ефективного інструментарію стимулювання ПІІ, орієнтованого на залучення інвестицій у високотехнологічні, експортноорієнтовані та інноваційні сектори економіки. Йдеться не лише про збільшення обсягів інвестиційних потоків, але й про підвищення їх якості, що передбачає зміну галузевої структури капіталовкладень та посилення їх мультиплікативного ефекту для бізнес-середовища.

Крім того, в умовах підвищених воєнних та політичних ризиків особливого значення набувають інституційні та фінансові механізми стимулювання інвесторів, зокрема державні гарантії, інструменти страхування ризиків, податкові стимули, а також розвиток державно-приватного партнерства. Важливою складовою є і залучення міжнародних фінансових організацій та донорських структур, які можуть виступати каталізатором інвестиційної активності. Функціонування механізму стимулювання прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в умовах повоєнного відновлення України має базуватися на комплексному підході, що поєднує стратегічне планування, інституційну

стабільність та розвинені підсистеми забезпечення (рисунок 3.1) [42].

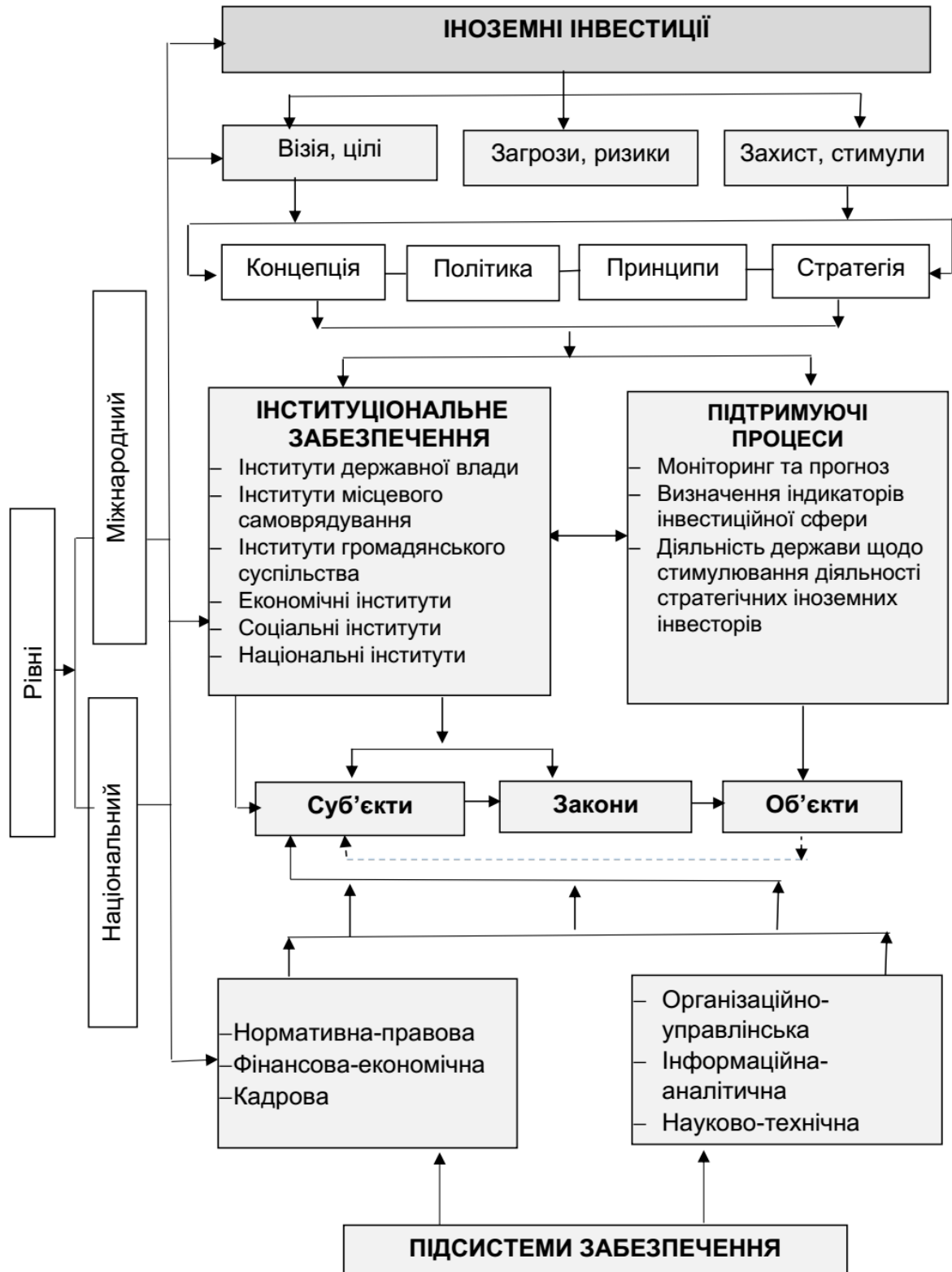

Рисунок 3.1 – Механізм залучення іноземних інвестицій в економіку України [42]

Згідно з концептуальною моделлю, вихідною точкою такого механізму є формування цілісної візії та стратегії, які чітко визначають пріоритетні цілі залучення капіталу, враховують актуальні загрози та ризики, а також пропонують дієві заходи захисту інтересів інвесторів.

Структура механізму стимулювання ПІІ реалізується на двох взаємопов'язаних рівнях: міжнародному та національному. Це корелює з поточними євроінтеграційними прагненнями України, де гармонізація національного законодавства з вимогами ЄС стає одним із ключових стимулів для нерезидентів.

Ключовими складовими внутрішньої архітектури цього механізму є інституціональне забезпечення та підтримуючі процеси.

Інституціональне забезпечення охоплює діяльність інститутів державної влади, місцевого самоврядування, а також економічних, соціальних та національних інститутів. Враховуючи результати аналізу інвестиційного клімату за 2025 рік, саме ефективність цих інституцій у боротьбі з корупцією та реформуванні судової системи є критичним фактором для підвищення довіри інвесторів.

Важливим елементом механізму є безперервний моніторинг та прогноз інвестиційної сфери, визначення індикаторів її розвитку, а також цілеспрямована діяльність держави щодо стимулювання саме стратегічних іноземних інвесторів. Це дозволяє перейти від пасивного очікування капіталу до активного формування інвестиційних пропозицій у високотехнологічних галузях та інфраструктурі.

Для ефективної реалізації інвестиційної політики необхідне скоординоване функціонування таких підсистем:

- нормативно-правова та фінансова: створення пільгових податкових режимів та інструментів страхування воєнних ризиків;
- інформаційно-аналітична та науково-технічна: забезпечення прозорості даних та стимулювання трансферу технологій через ПІІ;
- кадрова та організаційно-управлінська: підготовка фахівців для роботи

з іноземними контрагентами та спрощення адмінпроцедур [42].

Взаємодія між суб'єктами та об'єктами інвестування в межах цього механізму регулюється законодавчим полем, яке має оперативно адаптуватися до мінливих макроекономічних умов. Як свідчить динаміка ПІІ за останні роки, для України вкрай важливо змістити акцент зі стимулювання реінвестування прибутків уже присутніх компаній (що було характерно для 2023–2025 рр.) на залучення нових «greenfield» проектів.

Таким чином, комплексний механізм стимулювання ПІІ має стати інструментом не лише залучення фінансового ресурсу, а й модернізації всієї структури бізнес-середовища України через інтеграцію у світові технологічні та логістичні ланцюги.

Світова практика свідчить, що успішне залучення капіталу залежить не лише від макроекономічних показників, а й від ефективності інституційних реформ, спрямованих на створення передбачуваного та прозорого середовища для бізнесу. Для України, яка стикається з викликами правової нестабільності та корупції, вивчення та адаптація досвіду розвинених країн є критично важливим кроком для забезпечення тривалого економічного зростання в період повоєнної відбудови [43].

У таблиці 3.1 систематизовано ключові інструменти стимулювання інвестицій у провідних країнах світу та оцінено можливості їх застосування в Україні.

Таблиця 3.1 – Зарубіжний досвід стимулювання ПІІ та перспективи його адаптації в Україні*

Країна	Ключові інвестиційні стимули	Можливості та контекст адаптації в Україні
1	2	3
США	100% інвестиційний податковий кредит у енергетиці; скорочені терміни амортизації для НДДКР; чітка система захисту прав інвесторів.	Доцільно впровадити для проектів відновлення енергетичної інфраструктури та підтримки військово-технічних розробок.

Продовження таблиці 3.1

1	2	3
Польща	Субсидування інвестицій (до 50% від обсягу) у регіони; державна підтримка створення нових робочих місць та навчання персоналу.	Висока актуальність для стимулювання релокації бізнесу у відносно безпечні регіони та перекваліфікації ветеранів війни.
Ірландія	Зниження податку на прибуток до 10%; податковий кредит на рівні 10%; звільнення від ПДВ підприємств, що створюють робочі місця.	Потребує впровадження жорсткого антикорупційного контролю, щоб запобігти створенню фіктивних структур для ухилення від податків.
Угорщина	Неподаткові пільги: безпроцентні кредити, державні гарантії для експортних проектів; спрощена реєстрація компаній.	Ефективний механізм для підтримки українських виробників-експортерів в умовах обмеженого внутрішнього капіталу.
Великобританія	Створення вільних підприємницьких зон; диверсифікація регіональної структури; пільгові візові умови для інвесторів.	Може бути адаптовано через розвиток індустріальних парків зі спеціальними правовими режимами.

*Джерело: складено автором за [43]

Враховуючи контекст обмежених бюджетних ресурсів та безпекові ризики, спричинені воєнною агресією, процес адаптації зарубіжного досвіду має зосереджуватися на інституційній прозорості та ефективному нагляді. Рекомендуються наступні заходи:

- забезпечення інституційної прозорості: необхідно публікувати детальну звітність про отримувачів податкових пільг та їхній реальний внесок в економіку (кількість створених місць, обсяг сплачених податків), щоб уникнути зловживань, характерних для попередніх десятиліть;

- створення незалежного аудиторського органу: доцільно сформувати незалежну структуру для проведення постійного аудиту використання інвестиційних стимулів та накладання санкцій за порушення умов інвестування;

- радикальна судова реформа: ключовою умовою для приходу великих транснаціональних компаній є незалежність судів; необхідно забезпечити прозорий відбір суддівського корпусу для гарантування захисту прав власності;

- фокус на стратегічні галузі: державна підтримка має бути

сконцентрована на високотехнологічних секторах, енергетиці та транспорті, що не мають вітчизняних аналогів за критеріями технологічності;

– спрощення регуляторних процедур: зниження бюрократичних бар'єрів та диджиталізація державного управління дозволять знизити нетехнічні ризики ведення бізнесу навіть в умовах війни.

Ефективне впровадження цих кроків дозволить Україні перейти від моделі короткострокової допомоги до стратегії залучення стійкого інвестиційного капіталу, необхідного для повноцінної економічної трансформації.

Особливої уваги в сучасних умовах потребує формування чіткої системи пріоритетів у розвитку механізмів залучення прямих іноземних інвестицій, які мають відповідати як поточним викликам воєнного часу, так і довгостроковим цілям економічного відновлення та структурної модернізації України. Йдеться не лише про нарощення обсягів інвестиційних надходжень, а передусім про підвищення їх якості, ефективності використання та здатності забезпечувати мультиплікативний вплив на національне бізнес-середовище.

Одним із ключових напрямів є збереження та розширення вже сформованої бази іноземних інвесторів. У ситуації підвищеної невизначеності саме компанії, які вже присутні на ринку, виступають основними носіями інвестиційної активності через механізм реінвестування прибутків. Тому державна політика має бути спрямована на створення умов для підвищення їхньої операційної стійкості, зниження регуляторного тиску, підтримку безперервності бізнес-процесів та стимулювання розширення виробничих потужностей.

Не менш важливим є подолання наслідків воєнного конфлікту та формування системи гарантування безпеки інвестицій. У цьому контексті особливого значення набуває розвиток механізмів страхування воєнно-політичних ризиків, запровадження державних і міжнародних гарантій захисту капіталу, а також активна співпраця з міжнародними фінансовими організаціями, які можуть виступати як інвесторами, так і гарантами стабільності інвестиційного середовища. Наявність таких інструментів суттєво знижує ризик-

профіль країни та підвищує її привабливість для довгострокових вкладень.

Водночас визначальним фактором залишається стабілізація політико-правового середовища. Забезпечення верховенства права, незалежності судової системи, захисту прав власності та формування передбачуваної регуляторної політики є базовими умовами для ухвалення інвестиційних рішень. Інвестори орієнтуються не лише на поточні економічні показники, а й на інституційну якість держави, що визначає рівень довіри до ринку в середньо- та довгостроковій перспективі.

Важливим напрямом є також перезавантаження макроекономічної політики, яке передбачає забезпечення стабільності ключових макроекономічних параметрів. Контроль інфляції, збалансованість державних фінансів, прогнозованість валютної політики та поступове зниження боргового навантаження формують макрофінансову основу для активізації інвестиційної діяльності. У цьому контексті узгодженість дій монетарних і фіскальних органів відіграє критичну роль.

Окрему увагу слід приділити вдосконаленню законодавчої бази стимулювання ПІІ. Йдеться про розробку сучасних інструментів державної підтримки інвесторів, зокрема податкових стимулів, спеціальних режимів господарювання, розвитку індустріальних парків та спеціальних економічних зон, а також механізмів супроводу стратегічно важливих інвестиційних проєктів. Такі заходи мають бути спрямовані на залучення капіталу у пріоритетні галузі з високою доданою вартістю.

Важливим компонентом є активізація міжнародної інвестиційної діяльності держави. Це передбачає розширення партнерств із транснаціональними корпораціями, участь у міжнародних інвестиційних форумах, виставках і бізнес-платформах, а також розвиток економічної дипломатії. Системна робота у цьому напрямі сприяє підвищенню видимості України на глобальному інвестиційному ринку.

Необхідною умовою покращення інвестиційного середовища залишається подолання корупції та підвищення прозорості державних процедур. Спрощення

адміністративних процесів, цифровізація державних послуг, впровадження електронних платформ взаємодії з інвесторами дозволяють знизити трансакційні витрати та мінімізувати ризики зловживань.

Поряд із цим важливим є визначення та розвиток нових перспективних ніш для іноземних інвесторів. До таких належать високотехнологічні виробництва, цифрова економіка, «зелена» енергетика, оборонно-промисловий комплекс, логістика та інфраструктура. Орієнтація на ці напрями дозволяє забезпечити структурну перебудову економіки та підвищення її конкурентоспроможності.

Суттєву роль відіграє розвиток цифрових інструментів управління інвестиційними процесами. Створення єдиних електронних платформ, інвестиційних порталів, систем супроводу інвестора за принципом «єдиного вікна» сприяє підвищенню ефективності комунікації між державою та бізнесом, а також покращує якість надання адміністративних послуг.

Крім того, підвищення конкурентоспроможності України у глобальній боротьбі за інвестиції потребує модернізації інвестиційної інфраструктури та активної державної участі у просуванні національних проєктів. Це включає розвиток спеціалізованих інституцій, покращення механізмів підготовки інвестиційних пропозицій та формування привабливих умов для великих міжнародних інвесторів.

Завершальним, але не менш важливим напрямом є формування інвестиційної культури та системної інвестиційної промоції. Йдеться про створення позитивного іміджу України як надійного партнера, підвищення рівня довіри з боку міжнародного бізнесу, а також забезпечення якісної інформаційної підтримки інвесторів. У сукупності реалізація зазначених пріоритетів формує основу для переходу від реактивної до проактивної моделі державної інвестиційної політики, здатної забезпечити сталий економічний розвиток у середньо- та довгостроковій перспективі.

Отже, ефективне стимулювання залучення прямих іноземних інвестицій в Україні має базуватися на комплексному поєднанні інституційних реформ, макроекономічної стабілізації та активної державної інвестиційної політики.

Ключовим завданням є не лише збільшення обсягів ПП, а й покращення їх якісної структури через спрямування капіталу у високотехнологічні та експортноорієнтовані сектори. Реалізація окреслених заходів сприятиме формуванню конкурентоспроможного бізнес-середовища, підвищенню інвестиційної привабливості країни та забезпеченню стійкого економічного розвитку у повоєнний період.

3.2 Пріоритетні напрями покращення інвестиційного клімату України в умовах повоєнної трансформації

У сучасних умовах посилення глобальної конкуренції за інвестиційні ресурси та необхідності повоєнного відновлення економіки України особливого значення набуває формування сприятливого інвестиційного клімату. Саме якість інституційного середовища, рівень економічної свободи, передбачуваність державної політики та здатність мінімізувати ризики визначають рішення інвесторів щодо розміщення капіталу. Результати аналітичного дослідження, представлені у попередньому розділі, засвідчили, що попри наявність значного економічного потенціалу, інвестиційна привабливість України стримується комплексом системних проблем, серед яких домінують безпекові, інституційні та регуляторні фактори.

У цьому контексті покращення інвестиційного клімату має розглядатися як ключовий напрям державної економічної політики, спрямований на формування стабільного, прозорого та конкурентного бізнес-середовища. Йдеться не лише про усунення існуючих бар'єрів, але й про створення нових можливостей для інвесторів через впровадження сучасних інструментів регулювання, цифровізацію державних процесів, посилення захисту прав власності та розвиток інституційної спроможності держави. Особливої актуальності ці питання набувають у контексті євроінтеграційного курсу

України, який передбачає гармонізацію національного законодавства з європейськими стандартами та підвищення якості державного управління.

У сучасній економічній науці інвестиційний клімат розглядається як комплексна система умов, що формує рівень привабливості країни, регіону або окремої галузі для здійснення інвестиційної діяльності та забезпечує передумови для стабільного функціонування бізнесу і отримання економічного результату [44, с. 46–58]. Такий підхід дозволяє трактувати інвестиційний клімат не лише як сукупність окремих факторів, а як цілісну характеристику середовища, у якому приймаються інвестиційні рішення.

У структурі інвестиційного клімату традиційно виокремлюють дві взаємопов'язані складові: інвестиційний потенціал та інвестиційний ризик, які визначають поведінку економічних агентів на інвестиційному ринку.

Інвестиційний потенціал відображає можливості залучення та ефективного використання інвестиційних ресурсів і охоплює економічну, ресурсну, інституційну, соціальну, ринкову та інфраструктурну компоненти. Його формування залежить від низки чинників, зокрема політичної стабільності, динаміки макроекономічних показників (обсягів валового внутрішнього продукту, рівня інфляції, безробіття), якості регуляторного середовища, рівня корупції та відкритості ринку. Саме інвестиційний потенціал визначає довгострокові можливості економічного розвитку, масштабування виробництва та інтеграції у світові економічні процеси.

На відміну від потенціалу, інвестиційний ризик характеризує ймовірність втрати частини інвестицій або недоотримання очікуваного доходу під впливом різноманітних факторів. Його рівень формується під впливом економічної нестабільності, політичних змін, коливань ринкової кон'юнктури, регуляторних обмежень, фінансових криз та інших зовнішніх і внутрішніх шоків. Особливістю інвестиційного ризику є його висока динамічність, оскільки він здатен швидко змінюватися під впливом непередбачуваних подій, таких як геополітичні конфлікти, пандемії чи глобальні економічні кризи. У зв'язку з цим ефективне управління ризиками виступає важливою передумовою формування стійкого

інвестиційного середовища [45, с. 67–69].

Формування інвестиційного клімату є результатом взаємодії широкого спектра факторів прямого та опосередкованого впливу, які змінюються під впливом внутрішніх трансформацій і зовнішніх викликів. Збалансоване управління цими факторами дозволяє суб'єктам господарювання своєчасно реагувати на ризики, ефективно використовувати наявні можливості, підвищувати рівень конкурентоспроможності та активізувати інвестиційну діяльність (рисунок 3.2) [45].

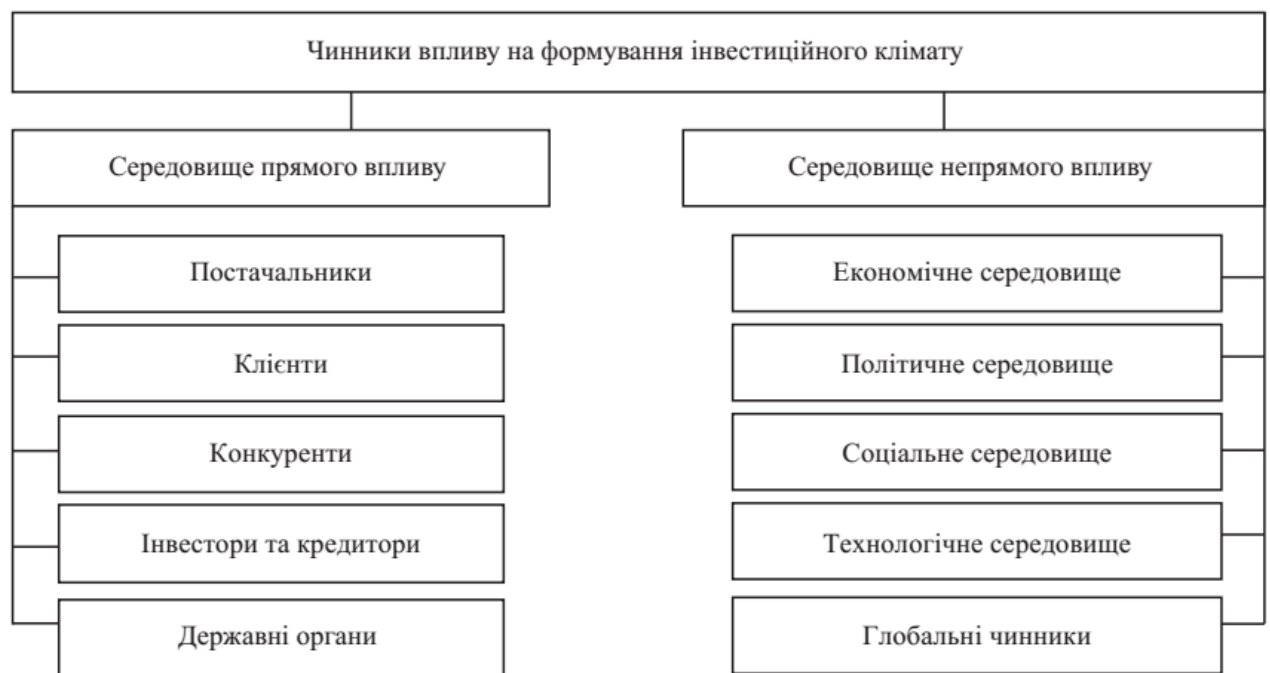

Рисунок 3.2 – Чинники впливу на формування інвестиційного клімату [45]

Таким чином, інвестиційний клімат слід розглядати не лише як характеристику економічної привабливості країни, а й як індикатор її інституційної спроможності забезпечувати стабільність, передбачуваність і ефективність розвитку інвестиційних процесів у довгостроковій перспективі.

У структурі інвестиційного середовища доцільно виокремлювати прямі та непрямі чинники впливу, які формують багаторівневу систему умов прийняття управлінських рішень. Такий підхід дозволяє більш повно охарактеризувати взаємозв'язок макроекономічних параметрів із поведінкою окремих

економічних суб'єктів та оцінити вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на інвестиційну активність.

Непряме середовище визначає загальні рамки функціонування економіки, формуючи базові макроекономічні, політичні, правові, соціальні та технологічні умови розвитку. До його ключових характеристик належать стабільність економічної системи, передбачуваність державної регуляторної політики, якість законодавчої бази, рівень розвитку соціальної сфери та інтенсивність технологічних змін. Саме ці чинники формують загальний інвестиційний клімат країни або регіону, задають рівень допустимого ризику та впливають на стратегічні орієнтири інвесторів.

Водночас пряме середовище функціонує на мікрорівні та безпосередньо взаємодіє з підприємствами, адаптуючись до умов, сформованих на макрорівні. Зміни у державній політиці мають прямий вплив на економічну поведінку суб'єктів господарювання. Зокрема, впровадження податкових стимулів або пільгових режимів господарювання сприяє пом'якшенню умов співпраці з боку постачальників і фінансових установ, що розширює доступ підприємств до ресурсів та підвищує їх інвестиційні можливості. Аналогічно, зростання політичної та економічної стабільності стимулює інтерес інвесторів до окремих секторів економіки, відкриваючи перспективи для модернізації виробництва та розширення бізнес-активності [46, с. 106-112].

Важливу роль у трансформації інвестиційного середовища відіграють соціокультурні фактори. Зміна споживчих пріоритетів, зокрема зростання попиту на екологічно безпечну продукцію або високотехнологічні послуги, впливає на стратегії підприємств, стимулюючи їх до адаптації бізнес-моделей. У свою чергу, технологічні інновації, підтримані державними програмами або міжнародною технічною допомогою, сприяють оновленню виробничих процесів, підвищують ефективність діяльності підприємств та зміцнюють їх конкурентні позиції на ринку. Разом із тим формування сприятливого інвестиційного клімату потребує системного врахування потенційних загроз, які можуть впливати на стабільність економічного розвитку. У сучасних умовах такі

загрози мають комплексний характер і охоплюють економічні, політичні, соціальні, технологічні та екологічні аспекти.

Економічні дисбаланси та кризові явища призводять до порушення функціонування ключової інфраструктури, зокрема транспортних мереж, енергетичних систем і промислових об'єктів. Це ускладнює виробничі процеси та порушує логістичні ланцюги. Скорочення обсягів виробництва, зростання безробіття та зниження експорту зменшують валовий внутрішній продукт і послаблюють інвестиційний потенціал держави. Додатковими негативними чинниками виступають інфляційні процеси, девальвація національної валюти та зростання державного боргу, що підвищує рівень фінансових ризиків і знижує привабливість економіки для інвесторів.

Політична нестабільність також суттєво впливає на інвестиційний клімат, формуючи високий рівень невизначеності. Зміни у владних структурах, трансформація зовнішньополітичного курсу або ризики втрати суверенітету можуть обмежувати міжнародну співпрацю та знижувати довіру інвесторів. Крім того, переорієнтація державних ресурсів на оборонні потреби обмежує фінансування економічного розвитку, що негативно позначається на реалізації довгострокових інвестиційних проєктів.

Соціальні фактори також формують значні виклики для інвестиційного середовища. Масові міграційні процеси, зокрема відтік населення за кордон та внутрішнє переміщення, спричиняють дисбаланси на ринку праці, зменшення кількості кваліфікованих кадрів і зміну структури споживчого попиту. Погіршення рівня життя населення, зростання соціальної нерівності та обмежений доступ до базових послуг негативно впливають на розвиток підприємництва та інвестиційну активність.

Технологічні ризики проявляються у втраті виробничих потужностей, порушенні технологічних ланцюгів та скороченні фінансування науково-дослідної діяльності, що стримує інноваційний розвиток економіки. Водночас посилюється загроза кібербезпеці: атаки на критичну інфраструктуру, фінансові установи, державні органи та бізнес-структури створюють додаткові ризики для

функціонування економічної системи.

Екологічний вимір також набуває дедалі більшого значення. Руйнування природних екосистем, забруднення ґрунтів, водних ресурсів і повітря внаслідок воєнних дій або промислових аварій знижують ресурсний потенціал країни та ускладнюють реалізацію інвестиційних проєктів, особливо у сферах, орієнтованих на принципи сталого розвитку.

Таким чином, інвестиційне середовище формується під впливом широкого спектра взаємопов'язаних факторів і загроз, що вимагає комплексного та системного підходу до їх управління. Реалізація узгоджених заходів, спрямованих на відновлення інфраструктури, зміцнення інституційної спроможності держави, підтримку соціальної стабільності та зниження ризиків, створює передумови для формування якісного інвестиційного клімату (рисунок 3.3).

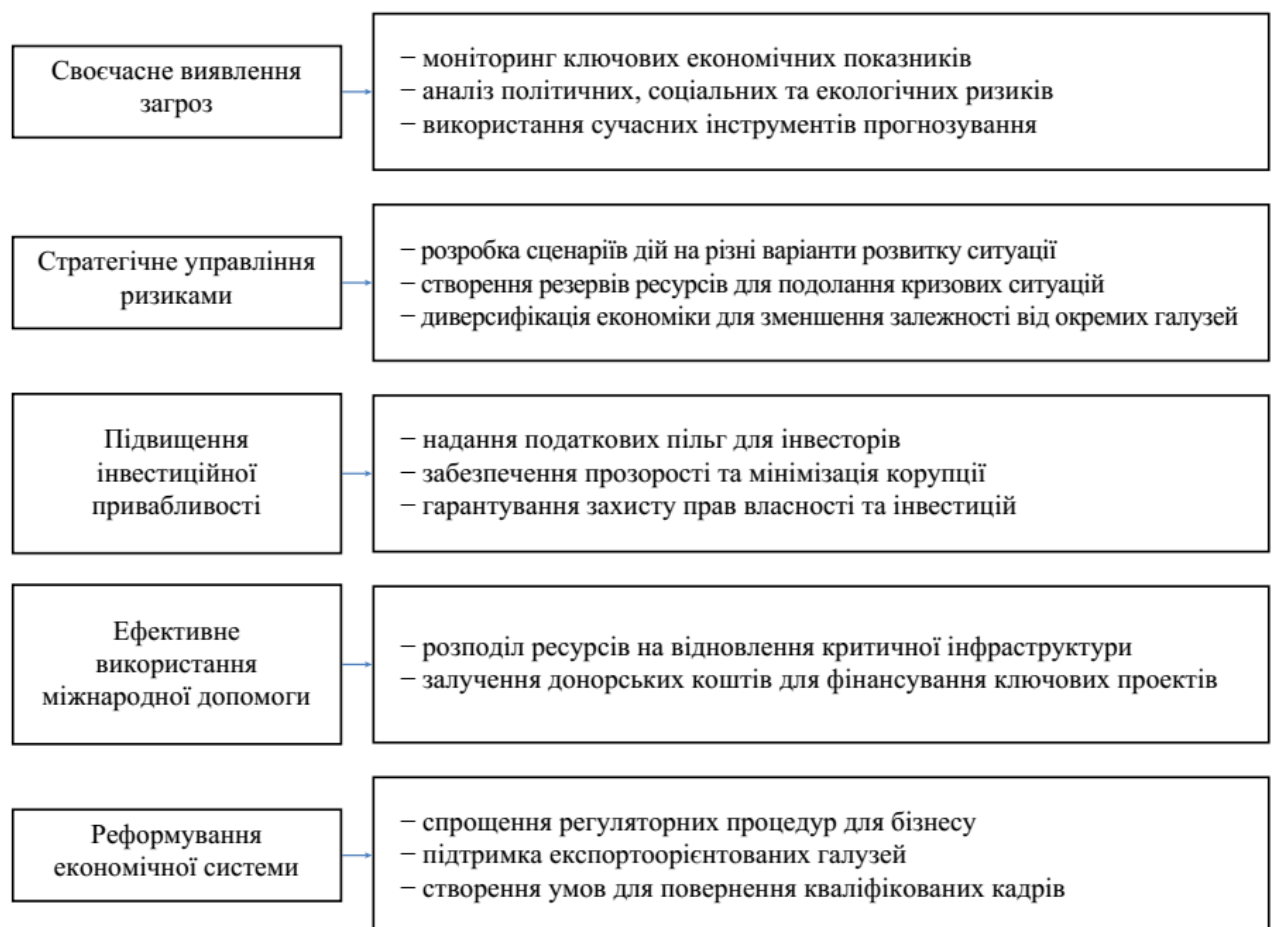

Рисунок 3.3 – Заходи запобігання погіршення інвестиційного клімату [47, с. 16-22]

Лише інтегроване управління цими процесами дозволяє забезпечити стабільність інвестиційних потоків і сприяти довгостроковому економічному зростанню [47, с. 16-22].

Покращення інвестиційного клімату України є комплексним завданням, що потребує системного підходу до трансформації економічного, інституційного та соціального середовища. Представлені у таблиці 3.2 напрями відображають ключові вектори державної політики, реалізація яких здатна суттєво підвищити привабливість країни для іноземних інвесторів та активізувати внутрішні інвестиційні процеси.

Таблиця 3.2 – Пріоритетні напрями покращення інвестиційного клімату України та заходи їх реалізації*

Пріоритетний напрям	Основні заходи реалізації
Забезпечення верховенства права	Судова реформа; посилення незалежності судової системи; забезпечення виконання судових рішень; захист прав власності
Боротьба з корупцією	Розвиток антикорупційних інституцій; цифровізація державних послуг; прозорі державні закупівлі; посилення відповідальності за корупційні правопорушення
Макроекономічна стабільність	Контроль інфляції; стабілізація валютного курсу; зниження бюджетного дефіциту; ефективне управління державним боргом
Податкова та регуляторна політика	Спрощення податкової системи; стабільність податкового законодавства; дерегуляція бізнесу; скорочення адміністративних бар'єрів
Захист інвестицій та гарантії безпеки	Запровадження механізмів страхування воєнних ризиків; міжнародні гарантії інвестицій; розвиток державно-приватного партнерства
Розвиток інфраструктури	Відновлення транспортної та енергетичної інфраструктури; розвиток логістичних коридорів; цифрова інфраструктура
Розвиток людського капіталу	Освітні реформи; професійна підготовка кадрів; стимулювання повернення трудових мігрантів; розвиток HR-практик
Інновації та технологічний розвиток	Підтримка R&D; розвиток IT-сектора; стимулювання стартапів; цифровізація економіки
Інвестиційна промоція та імідж	Формування позитивного інвестиційного іміджу; участь у міжнародних форумах; створення інвестиційних порталів
Інституційна спроможність держави	Координація державної політики; підвищення ефективності державного управління; розвиток інвестиційних агентств

*Джерело: складено автором

Передусім, базовим елементом формування сприятливого інвестиційного середовища виступає забезпечення верховенства права. Саме гарантії захисту прав власності, ефективність судової системи та передбачуваність правозастосування визначають рівень довіри інвесторів до економіки країни. Відсутність цих умов підвищує трансакційні витрати та ризики ведення бізнесу, що стримує приплив капіталу навіть за наявності значного економічного потенціалу.

Не менш важливим напрямом є боротьба з корупцією, яка традиційно розглядається як один із ключових бар'єрів для інвестування. Запровадження цифрових інструментів управління, прозорих процедур державних закупівель та підзвітності органів влади дозволяє зменшити можливості для зловживань і водночас підвищити ефективність використання ресурсів. У цьому контексті цифровізація державного управління стає не лише технологічним, а й інституційним інструментом реформування.

Макроекономічна стабільність формує фундамент для довгострокових інвестиційних рішень. Контроль інфляційних процесів, прогнозованість валютного курсу та збалансована бюджетна політика створюють передумови для зниження вартості капіталу та підвищення фінансової стійкості економіки. Для інвесторів це означає можливість більш точного прогнозування доходності проєктів і зменшення ризиків втрати капіталу.

Суттєву роль відіграє також податкова та регуляторна політика. Спрощення процедур ведення бізнесу, зниження адміністративного навантаження та стабільність законодавства сприяють формуванню сприятливого ділового середовища. Особливого значення набуває впровадження стимулюючих інструментів, таких як податкові пільги чи спеціальні режими інвестування, орієнтовані на залучення стратегічних інвесторів.

В умовах воєнних ризиків критичного значення набуває захист інвестицій та гарантії безпеки. Розвиток механізмів страхування воєнних і політичних ризиків, залучення міжнародних фінансових організацій та впровадження інструментів державно-приватного партнерства дозволяють частково

компенсувати високий рівень невизначеності та стимулювати інвестиційну активність навіть у складних умовах.

Інфраструктурний розвиток є ще одним ключовим чинником інвестиційної привабливості. Відновлення транспортних мереж, модернізація енергетичних систем та розвиток цифрової інфраструктури створюють основу для ефективного функціонування бізнесу та інтеграції України у глобальні ланцюги доданої вартості. Без належної інфраструктури навіть значні інвестиційні ресурси не здатні забезпечити очікуваний економічний ефект.

Окрему увагу слід приділити розвитку людського капіталу, який є однією з ключових конкурентних переваг України. Інвестори дедалі більше орієнтуються на доступність кваліфікованої робочої сили, рівень освіти та адаптивність працівників до нових технологій. У цьому контексті важливими є реформи у сфері освіти, розвиток професійного навчання та створення умов для повернення трудових ресурсів.

Інноваційний розвиток та підтримка технологічних секторів визначають перспективи переходу до високотехнологічної моделі економіки. Стимулювання наукових досліджень, розвиток стартап-екосистеми та цифровізація бізнес-процесів дозволяють підвищити додану вартість виробництва та зміцнити позиції країни на міжнародних ринках.

Водночас ефективна інвестиційна промоція та формування позитивного іміджу держави відіграють важливу роль у залученні капіталу. Активна участь у міжнародних заходах, створення інвестиційних платформ і прозора комунікація з потенційними інвесторами сприяють підвищенню впізнаваності України як перспективного інвестиційного напрямку.

Узагальнюючи, можна зазначити, що покращення інвестиційного клімату України потребує комплексної реалізації взаємопов'язаних заходів, спрямованих на зміцнення інституцій, забезпечення економічної стабільності та розвиток конкурентних переваг. Лише системна трансформація зазначених напрямів здатна створити передумови для стійкого зростання інвестиційної активності та інтеграції України у глобальний економічний простір.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження вирішено науково-практичне завдання, яке полягає в обґрунтуванні теоретичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо залучення прямих іноземних інвестицій і покращення інвестиційного клімату України в умовах воєнних викликів та післявоєнного відновлення економіки. За результатами дослідження сформульовано такі висновки:

а) визначено, що прямі іноземні інвестиції є одним із ключових чинників економічного розвитку держави, тому що забезпечують не лише приплив фінансових ресурсів, але й сприяють технологічній модернізації виробництва, розвитку підприємництва, створенню нових робочих місць та інтеграції національної економіки у глобальні ланцюги доданої вартості. На підставі аналізу теоретичних підходів доведено, що ПІІ мають довгостроковий характер та суттєво впливають на формування конкурентоспроможного бізнес-середовища;

б) визначено, що формування сприятливого інвестиційного клімату залежить від комплексу економічних, політичних, правових та інституційних чинників, тому що саме стабільність регуляторного середовища, рівень захисту прав власності, ефективність судової системи, макроекономічна стабільність та прозорість державного управління формують рівень інвестиційних ризиків і впливають на рішення іноземних інвесторів щодо розміщення капіталу;

г) здійснено аналіз основних тенденцій прямих іноземних інвестицій в економіку України та встановлено, що динаміка ПІІ упродовж останніх років характеризувалася значною нестабільністю, тому що на інвестиційну активність суттєво вплинули пандемічна криза, воєнні дії та погіршення макроекономічної ситуації. На підставі проведеного аналізу доведено, що найбільші обсяги інвестицій концентрувалися у сферах переробної промисловості, торгівлі, фінансової та страхової діяльності, що свідчить про орієнтацію інвесторів на

галузі з високою швидкістю обороту капіталу та відносно нижчим рівнем ризику.

д) досліджено вплив прямих іноземних інвестицій на розвиток бізнес-середовища України та визначено, що ПІІ позитивно впливають на макроекономічний розвиток, зайнятість, експортний потенціал та підприємницьку активність, тому що іноземний капітал стимулює модернізацію виробництва, впровадження інноваційних технологій, розвиток інфраструктури та інтеграцію українських підприємств у міжнародні виробничі мережі. Водночас встановлено, що переважання інвестицій у сировинні та низькотехнологічні галузі стримує розвиток високотехнологічного виробництва та обмежує структурну модернізацію економіки;

е) оцінено сучасний стан інвестиційного клімату України та встановлено, що він характеризується поєднанням високого інвестиційного потенціалу і значних системних ризиків, тому що, попри наявність кваліфікованого людського капіталу, вигідного географічного положення, розвитку ІТ-сектора та значного ресурсного потенціалу, інвесторів стримують воєнні ризики, корупція, нестабільність регуляторного середовища, валютні обмеження та недостатній рівень захисту інвестицій. На підставі аналізу міжнародних рейтингів та бізнес-опитувань доведено, що ключовими бар'єрами залишаються безпекові ризики, непрозорість процедур та слабкість інституційного середовища;

є) обґрунтовано напрями стимулювання залучення прямих іноземних інвестицій в умовах післявоєнного відновлення економіки, тому що ефективне відновлення України потребує масштабного залучення міжнародного приватного капіталу для модернізації інфраструктури, розвитку стратегічних галузей та забезпечення довгострокового економічного зростання. Доведено, що важливими інструментами стимулювання ПІІ мають стати розвиток механізмів страхування воєнних ризиків, створення індустріальних парків, запровадження податкових стимулів, цифровізація інвестиційних процедур, активізація міжнародної інвестиційної промоції та розширення співпраці з міжнародними фінансовими організаціями.

ж) визначено напрями покращення інвестиційного клімату України для

активізації інвестиційної діяльності та розвитку бізнес-середовища, тому що стійке зростання обсягів ПІІ можливе лише за умов підвищення рівня довіри до державних інституцій та забезпечення прогнозованості економічної політики. На підставі проведеного дослідження встановлено, що пріоритетними напрямками державної політики мають стати посилення верховенства права, судова та антикорупційна реформи, удосконалення регуляторного середовища, підтримка цифрової трансформації, розвиток людського капіталу та створення ефективної системи захисту прав інвесторів.

Підсумовуючи результати дослідження, можна стверджувати, що прямі іноземні інвестиції є одним із ключових інструментів структурної модернізації та економічного відновлення України. У сучасних умовах їх залучення потребує формування комплексної державної політики, спрямованої на мінімізацію інвестиційних ризиків, розвиток інституційного середовища, забезпечення прозорості регуляторних процедур та підтримку стратегічних галузей економіки. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості України, активізації підприємницької діяльності, розширенню міжнародного економічного співробітництва та формуванню передумов для стійкого післявоєнного економічного зростання держави.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Закон України «Про режим іноземного інвестування» *Верховна Рада України* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 25.04.2026).
2. Термін «Іноземні інвестиції» *Верховна Рада України* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/11298/sp%3Aside%3Amax20?utm> (дата звернення 25.04.2026).
3. Лук'яненко Д.Г. Міжнародна інвестиційна діяльність: підручник / Д.Г. Лук'яненко, Б. В. Губський, О.М. Мозговий та ін.; за ред. Д.Г. Лук'яненка. Київ : КНЕУ, 2003. 387 с.
4. Рогач О.І. Міжнародні інвестиції: теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій: підручник. Київ: Либідь, 2005. 720 с.
5. Пухтаєвич Г.О. Аналіз національної економіки: навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2005. 254 с.
6. Обушна Н.І., Мацибора Т.В. Державне регулювання прямих іноземних інвестицій в Україні. Київ : ННЦ ІАЕ, 2012. 193 с.
7. Солонінко К.С. Міжнародна економіка: навч. посіб. Київ : Кондор, 2008. 380 с.
8. Тесля С.М. Прямі іноземні інвестиції як економічна категорія, їх суть та класифікація. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19.3. С. 131-138.
9. Єрмілова К.В. Прямі іноземні інвестиції в умовах формування глобального економічного простору : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.02. Донецьк, 2009. 20 с. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/aref/20091102001719> (дата звернення 25.04.2026).
10. Кугаткіна О.Ю. Пряме іноземне інвестування в стратегії економічного зростання України : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.02 ; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана». Київ, 2008. 18 с.

URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/aref/20090625001466> (дата звернення 25.04.2026).

11. Леус М. М. Суть та класифікація іноземних інвестицій. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2008. № 635. С. 181-187.

12. Клецова Н. В. Економічна сутність інвестицій, їх види та передумови залучення іноземних інвестицій у сільськогосподарські підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 13. С. 14-19.

13. Демко В. С. Вплив мультиплікативного ефекту інвестиційних витрат індустрії туристичних послуг на економіку України. *Науковий вісник Полісся*. 2020. № 2. С. 145-154.

14. Столяренко В. В. Вплив інвестицій та інновацій на підвищення ефективності ринку праці в Україні. *Управління розвитком*. 2014. № 4. - С. 167-170.

15. Затонацький Д. А. Вплив прямих іноземних інвестицій на цифровий розвиток. *Наукові праці НДФІ*. 2022. №3 (100). С. 109-120.

16. Зварич І.Я., Бродовська О.Г., Кравчук Д.В. Інклюзивна сторона впливу прямих іноземних інвестицій на сталий розвиток економіки. *Інклюзія і суспільство*. 2023. Вип. 1. С. 13-23.

17. Біда М. Б. Моделювання впливу прямого іноземного інвестування на економічний розвиток країн. *Бізнес Інформ*. 2024. № 8. С. 165-174.

18. Маслак О.І., Таловер В.А. Комплексна оцінка інвестиційної привабливості країни. *Економічний форум*. 2016. №3. С. 51-59.

19. Бланк І.А. Основи інвестиційного менеджменту: в 2 т. Київ: Ніка-Центр, 1999. Т. 2. 512 с.

20. Смесова В.Л., Дучинська Н.І. Відтворення інвестиційного потенціалу національної економіки: суперечності трансформаційного періоду: монографія. Дн-ськ: ДВНЗ УДХТУ, 2011. 195 с.

21. Яськов Є.О., Смесова В.Л. Ринок міжнародних рейтингових агентств та підходи до оцінювання інвестиційної привабливості країни. *Академічний огляд*. 2023. №1. С. 270-281.

22. Економічна енциклопедія: у трьох томах. редкол.: Мочерний С.В.. та ін. Київ: Видавничий центр Академія, 2000. Т. 1. 864 с.

23. Яськов Є. О. Категоріальна оформленість понять «інвестиційна привабливість» та «інвестиційний клімат». *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2024. № 1. С. 44-53.

24. Штефан Н. М. Інвестування. Конспект лекцій для студентів освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузі знань 0305 Економіка і підприємництво. Д.: Національний гірничий університет, 2013. 77 с.

25. Економічна енциклопедія: у трьох томах. редкол.: Мочерний С.В.. та ін. Київ: Видавничий центр Академія, 2002. Т. 3. 952 с.

26. Бормотова М. В., Луценко І. В., Смолова А. С. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість. Чинники їх формування. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 47. С. 62-65.

27. Статистика зовнішнього сектору. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/files/ES/FDI_u.xlsx (дата звернення 08.05.2026).

28. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. *minfin.com.ua* URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення 08.05.2026).

29. Прямі іноземні інвестиції з України. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/files/ES/FDI_As_u.xlsx (дата звернення 08.05.2026).

30. Доходи від прямих інвестицій. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/files/ES/FDI_inc_u.xlsx (дата звернення 08.05.2026).

31. Бабець І. Моделювання впливу прямих іноземних інвестицій на економіку України в умовах повоєнної відбудови. *Галицький економічний вісник*. 2023. Том 80. № 1. С. 131-143.

32. Маркевич К. Хто і як інвестує в Україну. *Центр Разумкова*. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/khto-i-iak-investuie-vukrainu> (дата звернення 08.05.2026).

33. Ukraine. *World Bank*. URL: <https://data.worldbank.org/country/ukraine> (дата звернення 08.05.2026).

34. Ukraine - Foreign Direct Investment, Net Inflows (% Of GDP). *World Bank*. URL: <https://tradingeconomics.com/ukraine/foreign-direct-investment-net-inflows-percent-of-gdp-wb-data.html> (дата звернення 08.05.2026).

35. Фрайєр Е., Ліщинський І., Лизун М. Вплив міжнародної допомоги та прямих іноземних інвестицій на економічне зростання в Україні. *Журнал європейської економіки*. 2024. Т. 23, № 3. С. 397-412.

36. Інвестиційний індекс. *Європейська Бізнес Асоціація*. URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analytika/#card-0> (дата звернення 08.05.2026).

37. Війна, корупція та слабка судова система – головні бар'єри для інвестицій. *Європейська Бізнес Асоціація*. URL: <https://eba.com.ua/vijna-koruptsiya-ta-slabka-sudova-systema-golovni-bar-yery-dlya-investytsij/> (дата звернення 08.05.2026).

38. Індекс інвестиційної привабливості України 2025. *Європейська Бізнес Асоціація*. URL: <https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2025/11/UKR-2025-Invest-Index.pdf> (дата звернення 08.05.2026).

39. Результати опитування Американської торговельної палати в Україні та Сіті Україна «Ведення бізнесу в воєнній Україні. Липень 2025» *chamber.ua* URL: https://chamber.ua/wp-content/uploads/2025/07/AmCham_Citi_Survey_Results_July_2025_UA.pdf (дата звернення 08.05.2026).

40. Economic Freedom of the World 2025 annual report *Fraser Institute* https://www.fraserinstitute.org/sites/default/files/2025-09/economic-freedom-of-the-world-2025-annual-report_1.pdf (дата звернення 08.05.2026).

41. Результати України в Індексі сприйняття корупції – 2025 *Transparency International* URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/> (дата звернення 08.05.2026).

42. Мацука В. М. Механізм залучення іноземних інвестицій в економіку України. *Ефективна економіка*. 2024. № 1. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/2884/2920> (дата звернення 16.05.2026).

43. Ваганова Л. В., Матійчук Н. В., Микулець М. І. Інституційні реформи як чинник зростання прямих іноземних інвестицій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 8. С. 223-227.

44. Лоза С. П. Інвестиційний клімат в Україні: стан, проблеми та можливі шляхи покращення. *Збірник наукових праць ДУІТ. Серія «Економіка і управління»*. 2024. Вип. 5. С. 46-58.

45. Фролова Г. І. Оцінка інвестиційного клімату в Україні. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2014. Вип. 2 (26). С. 67-69.

46. Пересада А. А. Реалізація інвестиційних проєктів в Україні. *Фінанси України*. 2024. № 3. С. 106-112.

47. Килин О. В., Вітер О. М., Свелеба Н. А. Оцінка та перспективи розвитку інвестиційного клімату України. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2025. Т. 30. Вип. 1(103). С. 16-22.